

**Educație
interculturală prin
*Cultura bunei
vecinătăți***

GHID METODOLOGIC

Educație interculturală prin ***Cultura bunei vecinătăți***

Ghid metodologic

Autori:
Viorica GORAȘ-POSTICĂ
Daniela STATE

Chișinău, 2020

373.3.015=135.1=161.1

G 70

Lucrarea a fost elaborată în cadrul proiectului *Extinderea implementării disciplinei opționale "Cultura bunei vecinătăți" în școlile din Republica Moldova – 2019*, care este realizat de Centrul Educațional PRO DIDACTICA (www.prodidactica.md), în cooperare cu rețeaua internațională de parteneriat global pentru prevenirea conflictelor armate, zona Europei de Est – GPPAC (www.gppac.net).

Opiniile expuse în această lucrare aparțin echipei de elaborare și nu reprezintă neapărat poziția finanțatorului sau a organizațiilor implementatoare ale proiectului.

Colecția *Biblioteca PRO DIDACTICA*

Seria *AICI ȘI ACUM*

A Network of People
Building Peace

Finanțator: Nonviolence International

<https://washingtonpeacecenter.org/>

ag_nonviolenceinternational

Coordonator proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Redactare: Mariana VATAMANU

Copertă și procesare computerizată: Nicolae SUSANU

Tipar: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Prepress: Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

str. Armenească, 13, mun. Chișinău, MD-2012

tel.: (022) 54 25 56, fax: (022) 54 41 99

e-mail: prodidactica@prodidactica.md

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Educație interculturală prin "Cultura bunei vecinătăți" : Ghid metodologic =

Межкультурное образование через "Культуру добрососедства" : Методическое пособие/

aut. [text lb. rom.]: Viorica Goraș-Postică, Daniela State, aut. [text lb. rusă]: Алла Никитченко;

coord. proiect: Viorica Goraș-Postică ; Centrul Educațional "Pro Didactica". – Chișinău:

Centrul Educațional "Pro Didactica", 2020 (Tipogr. "Bons Offices"). – 50 ; 22 p. –

(Colecția "Biblioteca Pro Didactica", ISBN 978-9975-3013-2-9)

(Seria "Aici și Acum", ISBN 978-9975-3013-3-6).

Tit., text paral.: lb. rom., engl. – Pag. var. – Carte-valet (inversă). – Referințe bibliogr.: p. 10 (11 tit.). –

Finanțator: Nonviolence International. – 200 ex.

ISBN 978-9975-3259-6-7.

Cultura bunei vecinătăți: opțional sprijinit de multiple proiecte

Generalități

Educația interculturală, ca element al educației pentru cultura democratică, nu mai este o noutate pentru mediul multicultural moldovenesc, în particular, și pentru cel european, în general, reclamând exigențe personale, instituționale și sociale tot mai diverse și, deseori, neprognozate/neașteptate. Conform Cadrelor de Referință al Competențelor pentru Cultura Democratică, educația interculturală contribuie la realizarea obiectivelor majore, inclusiv: pregătirea pentru piața muncii; pregătirea pentru o viață de cetățeni activi în societăți democratice și dezvoltarea personală. În acest context, pe cât de multe avantaje pe deplin recunoscute are acest tip de "noi educații", urmează să atragem atenția și la existența unei tensiuni "potențiale între valorizarea drepturilor omului și valorizarea diversității culturale, (...) la unele limite, impuse de nevoia de a promova, a respecta și a apăra drepturile omului și libertățile altor oameni. Astfel, se presupune aici că diversitatea culturală ar trebui să fie întotdeauna apreciată doar dacă nu încalcă drepturile omului și libertățile altora" [1, p. 40].

În învățământul primar din Republica Moldova, cadrul oficial în care se desfășoară de aproape 10 ani, în mod extins, educația interculturală este disciplina opțională *Cultura bunei vecinătăți*, pilotată pe parcursul a 4 ani (2014-2018) și, ulterior, recomandată pentru a fi aleasă în toate școlile din țară de către ministerul de profil [5, 6]. Scopul principal al disciplinei date constă în "educarea unor personalități tolerante, social competente, înzestrate cu gândire critică, cetățeni conștienți și patrioți ai țării lor, care își cunosc bine țara și își doresc să-i păstreze și să-i sporească potențialul natural, economic și cultural" [5, p. 6]. La orele de *Cultura bunei vecinătăți*, pedagogii le prezintă copiilor momente generale și particulare în baza exemplului câtorva culturi, accentuând elementele care îi unesc pe oameni, precum și faptul că anume diferențele obiective îi fac pe aceștia interesanți unii pentru alții; a fi altfel nu trebuie să provoace dușmănie, ci curiozitate și dorința de a înțelege. Este esențial ca lecțiile să fie concepute într-o cheie pașnică, binevoitoare, fără divizarea culturilor în „dominante” și „minore” [Cf 5, p. 10].

De importanță deosebită, și cu funcționalitate maximă în contextul abordat, se prezintă competențele specifice disciplinei *Cultura bunei vecinătăți*:

- Formarea unei atitudini responsabile și respectuoase față de localitatea, țara natală, ca element fundamental al educației patriotice;
- Augmentarea competenței sociale și a responsabilității tinerilor pentru bunăstarea țării lor, componente necesare ale simțului civic;
- Formarea abilităților de dialogare și negociere, de rezolvare a disputelor și a situațiilor de conflict, în conformitate cu principiile democratice și principiile culturii păcii;
- Manifestarea unui interes durabil pentru istoria, cultura, viața și problemele

patriei; formarea unei atitudini constructive față de dezvoltarea și modernizarea țării;

- Implicarea activă pentru formarea unei poziții personale și a capacității de a genera noi idei constructive [Cf 5, p. 10].

În studiul de față ne propunem a prezenta de manieră analitică rezumativă rezultatele și bunele practici din procesul de predare-învățare a *Culturii bunei vecinătăți*, ale cărei finalități sunt racordate la standardele europene actuale în domeniul educației interculturale.

Sumar executiv al proiectelor în domeniu

Așa cum disciplina dată are deja o istorie de implementare, în peste o sută de școli din Republica Moldova, inclusiv regiunea din partea stângă a Nistrului, dezvoltată cu sprijinul financiar din diverse proiecte, propunem în sinteza structurată mai jos esența acestora.

Tabelul 1. *Evoluția proiectelor de educație interculturală în clasele primare*

Denumirea proiectului	Finanțator	Parteneri	Perioada de implementare	Activități specifice și rezultate
Educație interculturală pe ambele maluri ale Nistrului	UE-PNUD-Moldova; Institutul Suedez pentru Pace și Arbitraj; Parteneriate Globale pentru Prevenirea Conflictelor Armate (GPPAC)	Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina; Ministerul Educației; Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din Transnistria; Institutul Suedez pentru Pace și Arbitraj	5 mai 2014-28 februarie 2015	Ateliere cu autorii de materiale didactice; schimb de experiență între membrii grupurilor de creație de pe ambele maluri ale Nistrului și aprobarea materialelor elaborate; editarea materialelor experimentale pentru grădiniță și clasa I (curriculum și ghid metodologic, Caietul elevului <i>Eu, familia mea și vecinii</i>) în limbile română și rusă; seminar-training pentru cadrele didactice din instituțiile-pilot (50 de cadre didactice din 10 grădinițe și 15 școli primare); monitorizarea experimentului pedagogic.
Cultura bunei vecinătăți	Academia Folke Bernadotte din Suedia	Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina; Ministerul Educației și Tinerețului; Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din Transnistria; Institutul Suedez pentru Pace și Arbitraj	Iulie-decembrie 2015	Ateliere cu autorii de materiale didactice – clasa a II-a, <i>Baștina mea</i> ; editarea acestora pentru experiment; seminare pentru profesorii experimenteratori; desfășurarea și monitorizarea experimentului în 30 de școli-pilot la peste 750 de copii de pe ambele maluri ale Nistrului.

Educație civică pentru buna înțelegere pe ambele maluri ale Nistrului	The Black Sea Trust for Regional Cooperation	Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării; Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din Transnistria; GPPAC	Aprilie 2016-mai 2017	Implementarea calitativă a disciplinei date în aproximativ 30 de școli cu peste 2000 de copii din întreaga R. Moldova, în limbile de instruire română și rusă, consolidând toleranța și cooperarea între diferite grupuri, prin implementarea curriculumului și a Caietului elevului de educație interculturală <i>Muncim, învățăm și ne odihnim împreună</i> ; introducerea unor metode inovative de predare-învățare cu conținut și patrimoniu cultural divers, sporind, astfel, înțelegerea diversității culturale; înțelegerea reciprocă și solidaritatea între zonele separate.
Educație pentru pace prin promovarea culturii bunei vecinătăți în clasele primare	GPPAC (Parteneriate Globale pentru Prevenirea Conflictelor Armate)	Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din Transnistria	Iulie-decembrie 2017	Curriculum și Caiet pentru elevi, cl. IV-a, adaptate și editate (<i>Țara mea – mândria mea</i>); 30 de cadre didactice instruite să utilizeze metode interactive de educație civică și interculturală; disciplină opțională prezentată și pilotată, implicând aproximativ 1500 de copii din clasa a IV-a; pilotarea în circa 30 de școli primare, acoperind o serie de regiuni multietnice; comportament/atitudini pozitive ale cadrelor didactice și copiilor; practici bune/avansate diseminate la nivel local și național.
Educație pentru pace prin promovarea culturii bunei vecinătăți în clasele primare	Parteneriatul global pentru prevenirea conflictelor, Secretariatul Global cu sediul la Haga	Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din Transnistria	Iunie-decembrie 2018	Curriculum și Caiete de educație interculturală <i>Cultura bunei vecinătăți</i> , cl. 1-4 revizuite post-experiment și editate în versiune finală; disciplina opțională promovată în școli noi; programe de formare organizate pentru cadre didactice noi; materiale didactice suport în formă audio-vizuală, plasate pe site-ul www.red.prodidactica.md .

Extinderea implementării disciplinei opționale <i>Cultura bunei vecinătăți</i> în școlile din Republica Moldova, 2019	Non-violence International, cu sediul la Washington	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării	Iunie-decembrie 2019	Disciplina opțională promovată în școli noi; programe de formare organizate pentru cadre didactice noi de pe malul Nistrului, inclusiv din Tiraspol și Tighina; programe de formare pentru profesori din învățământul secundar pentru continuarea educației interculturale și a educației pentru pace la alte discipline școlare din gimnaziu.
---	---	--	----------------------	--

Cu statut de concluzie asupra evoluției proiectelor descrise mai sus, afirmăm că sistemul educațional din Republica Moldova a beneficiat enorm din aceste intervenții și investiții aferente, impactul imediat și de durată a fost măsurat pe parcurs, echipa de proiect raportând în mod sistematic rezultatele monitorizării și evaluării, a căror diseminare s-a produs prin mai multe surse media [8, 9].

Bune practici și lecții învățate

Dintre bunele practici de implementare a disciplinei opționale în cauză, vom stăruia asupra câtorva, care, din punctul nostru de vedere, au avut un impact pozitiv de durată și ar putea să motiveze/sensibilizeze și alte cadre didactice.

Aspectele de *educație multilingvă* sunt promovate prin mai multe unități de conținut, inclusiv prin texte variate, de la proverbe și ghicitori până la poezii, traduse în limbile etniilor mai numeroase, care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova. Învățătorii și elevii au posibilitatea nu doar să le regăsească pe paginile Caietului elevului, de la clasa I până la a IV-a, ci și să le audieze în "viu grai". Aceasta grație efortului învățătoarei Daniela State, care le-a adunat și le-a sistematizat într-un suport audiovizual, plasat pe platforma educațională, cunoscută practicienilor de mai mulți ani. Cei care le-au utilizat în mod frecvent recunosc că elevii reacționează deja mai bine, fără "să rădă" atunci când aud un vers sau o formulă de salut în limba găgăuză sau romani. Or, valorile promovate în cadrul disciplinei date – cultura păcii, toleranța (interetnică, lingvistică, interconfesională, culturală, socială etc.), multilingvismul, cu accent pe reacția pozitivă și deschiderea pentru a reacționa și a învăța limba vecinului la nivelul cel mai elementar, rezolvarea pașnică și constructivă a oricăror conflicte, responsabilitatea comunitară și socială, patriotismul, democrația demonstrează actualitatea și necesitatea acestor exigențe ale lumii contemporane pentru elevii și părinții cu care lucrează, mai ales în zonele cu potențial conflictogen. În aceeași ordine de idei, susținem că educația multilingvă respectă drepturile educaționale lingvistice ale copiilor, inclusiv dreptul copiilor indigeni și minoritari la educația de bază în limba maternă pentru primii ani (bineînțeles, cu predarea competentă a unei limbi dominante/de stat ca a doua limbă). Dintre călătoriile tematice relevante pentru problematica dată, cităm: *Limba maternă, limba de stat, limba vecinilor noștri; Să comunicăm în limbi diferite!* (cl.1); *Dialogul cu vecinul, Secretele*

comunicării. Colaborarea în echipă (cl. 2); Comunicarea nonverbală. Gesturile și mimica. Dansul; În dialog cu vecinul. Vocabularul ospitalității (cl. 3); Noi și ceilalți: comunicăm, prietenim și colaborăm; Mijloace de comunicare: trecut și prezent. Salutăm oaspeții în limba lor (cl. 4).

Propunem, cu caracter inovativ, în cadrul acestei discipline și utilizarea unui minim lexical (disponibil pe site-ul red.prodidactica.md [7]) de către elevi, cadre didactice, părinți, în circumstanțele în care populația școlară din clasele primare devine tot mai pestriță, iar subiecții educaționali posedă la nivel elementar limbile de instruire, în cazul nostru – româna și rusa. Am inclus limbile celor 5 etnii, ordinea fiind în funcție de numărul oficial de vorbitori, chiar dacă, în mod tradițional, în Republica Moldova avem mai mulți etnici ucraineni, majoritatea dintre ei, bulgarii, găgăuzii sau romii, se integrează încă în societatea moldovenească prin intermediul limbii ruse. De asemenea, am propus și minimumul lexical în limba italiană, de vreme ce tot mai mulți copii au părinți și rude care muncesc în Italia sau, unii dintre ei, este drept că în minoritate, revin acasă după câțiva ani șezuți acolo. Cadrele didactice urmează să însușească primele cele mai elementare formule de salut și de politețe, ca atunci când, de exemplu, comunică cu un copil sau părinte rom, găgăuz sau bulgar să poată să le folosească, pentru a se apropia mai mult de ei și a le facilita integrarea în comunitatea de elevi sau de părinți. În aceeași cheie, se poate valorifica lexiconul propus în variate situații didactice, cu obiective operaționale bine chibzuite, de la afișarea lor în sala de clasă până la repetarea în cor cu diferite ocazii, nu doar la festivalul etniilor sau la zilele culturii respective, sărbătorite în școală, așa încât să devină familiar și firesc de utilizat pentru cât mai mulți elevi, profesori și părinți. În ultimă instanță, acesta va deveni un element firesc și lucrativ al culturii organizaționale a unei școli interculturale, paralel sau interconectat cu modelul CLIL¹.

O altă experiență de succes, promovată la acest obiect, este legată de accentul pus pe *educația pentru pace*, care, la nivel global, a căpătat conotații noi. Ziaua Mondială a Păcii, sărbătorită la 21 septembrie, a devenit o practică recunoscută de școlile implicate pe parcursul anilor în proiectele centrului. În spațiul nostru, generațiile mai vechi obișnuiau să sărbătorească Ziaua Păcii pe 1 mai, alături de Ziaua Internațională a Muncii, iar după căderea regimului comunist a intrat deja în istorie. Din anul 2006, membrii GPPAC din toate colțurile lumii fac schimb de informații legate de abilități, strategii cu privire la modul în care să se angajeze și să colaboreze cel mai bine cu părțile interesate din sistemele lor de învățământ. Ei au format un grup de lucru în domeniul educației pentru pace, care a contribuit la susținerea integrării acestor abilități de bază în cerințele curriculumului (Serbia, Muntenegru, Australia, Kârgâzstan, SUA, Afganistan), în formarea cadrelor didactice (SUA, Filipine, Ucraina, Moldova, inclusiv

---

1 CLIL – Content and Language Integrated Learning – model educațional de instruire bilingvă sau multilingvă, promovat azi la nivel extins în multe țări multietnice/multiculturale, în care reprezentanții grupurilor etnice minoritare studiază alte limbi, inclusiv limbile oficiale de comunicare în țară, la alte discipline școlare (educația muzicală, educația plastică, educația tehnologică, educația fizică etc.), cu scopul de a ameliora competențele lingvistice/de comunicare.

regiunea din partea stângă a Nistrului) și dezvoltarea curriculumului pentru utilizare în țări și regiuni (Ghana/Africa de Vest, SUA, Kârgâzstan, Afganistan). Acest grup de lucru este unic, reunind societatea civilă, profesorii, mediul academic și reprezentanții ministerelor educației sau ai agențiilor guvernamentale relevante, creând o platformă globală cu mai multe părți interesate. Educația pentru pace este importantă în contexte vulnerabile, ajutând copiii să facă față traumelor războiului, să gestioneze și să abordeze conflicte și să construiască procese de dialog pentru o mai bună înțelegere a „celuilalt”. La fel de important este și în societățile mai stabile: de exemplu, Olanda, unde un flux recent de refugiați a alimentat sentimente negative față de imigranți și tensiunile intercomunitare au un impact dăunător asupra societății, sau Australia, unde accentul se pune pe coeziunea socială și pe construirea unei societăți multiculturale de succes din diversitatea culturală și religioasă semnificativă. Dovada sugerează că o asemenea abordare poate contribui la reducerea rasismului, discriminării și prejudecăților. Violența poate obliga oamenii să fugă de la casele lor și are efecte asupra sistemelor de învățământ, multe dintre acestea neavând instruire și resurse pentru a sprijini nevoile nou-veniților. Copiii care provin din zonele de război au o nevoie sporită de asistență în domeniul sănătății mintale, iar profesorii pot fi instruiți, chiar dacă nu sunt consilieri, să își gestioneze sălile de clasă creând un mediu de învățare mai sigur și mai favorabil pentru acești copii [10].

O altă experiență de succes constă în promovarea și învățarea practicării *dialogului intercultural*, din diferite perspective, de la vârsta școlară mică, pas cu pas, prin conținuturile și sarcinile didactice variate de la fiecare călătorie, care comportă valențe educaționale aprofundate și de durată. De exemplu, în clasa I, acest dialog se desfășoară cu membrii familiei și cu vecinii, în clasa a II-a se extinde conceptul de baștină și dialogul inerent între cei care locuiesc în ea pe paliere tematice, precum: *Folclorul etniilor conlocuitoare în Moldova despre patrie, casă, vecini; Monumentele și locurile sfinte care ne unesc; Familia mea și legea ospitalității* etc. În clasa a III-a, dialogul intercultural în sălile de clasă se provoacă pe baza triadei valorice *muncă, învățatură, odihnă/distracție*; iar în clasa a IV-a – conceptele *țara mea și lumea-ntreagă, pacea și armonia* ghidează demersul didactic și, implicit, dialogul intercultural, prin miracolele naturii și nevoia de ocrotire, prin locuri istorice și valori culturale, tradiții și meșteșuguri populare, ca să învețe elevii, în ultimă instanță, cum să comunice și să prezinte țara.

Insistăm și asupra unor **recomandări metodice pentru cadrele didactice** care predau disciplina opțională *Cultura bunei vecinătăți*, dar și pentru cei care utilizează resursele didactice analizate la alte obiecte școlare:

- Materialul oferit în curricula și Caietul de educație interculturală poate fi utilizat ca resursă didactică interdisciplinară și la orele de *Dezvoltare personală, Educație pentru societate, Științe, Istoria și tradițiile locale*, la activitățile transdisciplinare etc.
- Curriculumul integral, în limbile română și rusă, la disciplina *Cultura bunei vecinătăți* și Caietul elevului pentru toate clasele, pot fi accesate online [5-7].
- Volumul informațional oferit pe paginile mai multor *Călătorii* depășește poten-

țialul de lectură și asimilare al unor elevi de vârstă școlară mică, de aceea sugerăm cadrelor didactice, părinților să citească copiilor, dar și să ofere explicații suficiente la minimumul necesar de înțeles. Recurgeți la lectura selectivă și comentată, în majoritatea cazurilor.

- În multe texte, există cuvinte care necesită explicații în contexte diferite de utilizare, de aceea Dicționarul explicativ, inclusiv DEX-ul online, dar și cel de sinonime sau neologisme urmează a fi pe masa dvs. și/sau a elevilor și folosit de oricare elev, când și cum are nevoie.
- Deoarece imaginile din caiete se dau alb-negru, ar fi bine de folosit Internetul, cărțile și revistele color la ore, alte materiale didactice viu colorate, ca să animați percepția, dar și memoria de lungă durată a copiilor.
- Pentru lectura textelor în alte limbi, recurgeți la ajutorul elevilor și/sau colegilor, părinților care le cunosc, dar și la resursele virtuale [7].
- Nu ezitați a accesa filmulețe de pe Youtube și alte resurse educaționale deschise de pe pagină [7], cu experiențe didactice ale colegilor la diverse teme-tici din curriculumul dat.
- Informațiile din *Anexele la Călătorii* completează arsenalul de cunoștințe al profesorilor, părinților și elevilor și se va recurge la ele la necesitate, dar și pentru diferențierea activității didactice.
- Metodologia interactivă de lucru în clasă va avea prioritate și nu se vor oferi teme de casă, decât cele cu caracter practic, de discuție cu familia, membrii comunității sau de colectare a unor informații de la ei, inclusiv proiecte tematice aplicative realizate în grup.

Concluzii și perspective

Curricula și Caietul de educație interculturală destinate elevilor au intrat pe larg în sistemul educațional, fiind posibil de utilizat de către toți doritorii, în limbile română și rusă. Cultura organizațională a mai multor școli și licee a instituționalizat deja schimbările promovate și resimțite de actorii educaționali, planurile de dezvoltare strategică incluzând componenta de educație interculturală ca țintă strategică prioritară în comunitățile multiculturale, care poate fi realizată și cu ajutorul unor proiecte de intervenție extra-bugetară, or, donatorii/partenerii de dezvoltare interesați de problematica dată devin tot mai numeroși. În școlile în care învățătorul și elevii nu au ales această disciplină, elemente din conținuturile curriculare date pot fi utilizate și la alte discipline, unele dintre ele fiind menționate și anterior. Mai puține conexiuni expres s-au operat însă cu cultura și tradițiile romilor, nu din cauza lipsei de deschidere către aceștia din partea autorilor, ci din cauza lipsei de literatură scrisă și de resurse didactice. Chiar și unica sursă didactică, recunoscută oficial și recomandată de MECC – istoria, cultura și tradițiile romilor din Republica Moldova, conține foarte puține informații, inclusiv în limba română. Extinderea predării-învățării *Culturii bunei vecinătăți* și, implicit, a dezvoltării competenței interculturale la elevi, părinți și profesori rămâne o preocupare nu doar la nivelul sectorului asociativ, ci și al structurilor oficiale, responsabile de instituționalizarea schimbărilor din proiecte.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică. Vol. 1. Context, concepte și model de competențe. Consiliul Europei. Strasbourg, 2018.
2. Resurse audiovizuale pentru predarea-învățarea disciplinei *Cultura bunei vecinătăți*. Pe: <http://prodidactica.md/resurse-video/>
3. Resurse educaționale naționale deschise la *Cultura bunei vecinătăți*. Pe: www.red.prodidactica.md
4. Romii. Istoria cultura și tradițiile. Curriculum opțional, cl. I-IV. Pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_romii_site.pdf
5. State D., Aradjioni M ș. a. Eu, familia mea și vecinii; Baștina mea; Muncim, învățăm și ne odihnim împreună; Țara mea – mândria mea. Caiete de educație interculturală, cl. I-IV. Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2018.
6. http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/10/Curriculum_CBV_RO.pdf
7. http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/10/Curriculum_CBV_RU.pdf
8. https://drive.google.com/drive/folders/1Q9nb4X6lySXXztqdog7TWu9ObetLRx5_
9. <http://prodidactica.md/portfolio/educatie-pentru-pace-prin-promovarea-culturii-bunei-vecinatati-in-clasele-primare/>
10. <http://www.prodidactica.md/revista/favorite.htm>
11. <https://gppac.net/peace-education>

Cultura bunei vecinătăți în Curriculumul Național din Republica Moldova: metodologia disciplinei opționale cu extinderi la obiectele obligatorii

Asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii, mai ales în contextul sistemului de învățământ din Republica Moldova, reclamă eforturi conjugate din partea tuturor: autorități la nivel central și local, școală, părinți, copii, societate civilă. Acest fapt necesită o modificare a strategiei de coordonare și de implicare activă a tuturor actorilor în procesul decizional și în implementarea politicilor de dezvoltare a școlii. Din această perspectivă, asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii trebuie să devină o prioritate a strategiilor orientate către dezvoltarea școlii.

Sinteza documentelor de politici în domeniu scoate în evidență faptul că, în Republica Moldova, conceptul de *educație de calitate pentru toți copiii* este relaționat cu cele de *educație incluzivă, școală prietenoasă copilului, pedagogie centrată pe copil*, termenul *incluziune* fiind pilonul principal pentru realizarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Diversitatea culturală nu mai este un prejudiciu, ci o realitate care trebuie fructificată în mediul școlar. Pluralitatea culturală pune problema susținerii diferențelor, dar și a dialogului cultural, care recunoaște că fiecare individ trebuie să contribuie la îmbogățirea experienței umane și că orice efort este unul de universalizare a unei experiențe particulare.

Interculturalitatea este un proces ce se produce la intersecția dintre culturi, nefiind un scop în sine. Poate deveni o finalitate, dacă va implica înțelegerea, aprecierea și valorizarea culturii proprii, la care se adaugă respectul bazat pe o informare autentică și pe curiozitatea față de cultura etnică a celuiilalt. Misiunea de formare a conștiinței etnice trebuie să le revină, în primul rând, părinților, familiei și societății, în timp ce sarcina prioritărilor a instituțiilor de învățământ este de a forma identitatea națională, politică, civică, precum și de a educa respectul nu numai față de etnia proprie, ci și față de întreaga diversitate culturală a țării. Anume societatea și statul, prin intermediul instituțiilor de învățământ, urmează să ajute copilul să acumuleze cunoștințe despre propria cultură, dar și despre alte culturi; să-l învețe să evalueze corect comportamentul altor oameni, să reacționeze adecvat la tradițiile și obiceiurile lor de familie.

Disciplina opțională *Cultura bunei vecinătăți* se pliază bine și este în concordanță cu cadrul normativ din Republica Moldova, reprezentând un model elocvent de implementare a politicilor existente, în vederea asigurării incluziunii sociale și educaționale:

- Codul Educației al Republicii Moldova:
  - ✓ *"Articolul 4 (2). Prin politica sa în domeniul educației, statul asigură: ... c) realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și a identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății.*
  - ✓ *Articolul 6. Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în for-*

marea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”;

- Hotărârea Guvernului nr. 835 din 04.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020;
- Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 (Monitorul Oficial al R. Moldova, 15.07.2011, nr. 114-116/58);
- Cadrul de Referință al Curriculumului Național, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum.

Dimensiunea interculturală a unui proces educativ de calitate joacă un rol deosebit de important în societatea modernă, prin capacitatea sa de a îmbogăți creativ sistemul general de valori, dar și prin abilitatea da a împărtăși în mod efectiv aceste valori cu cei din jur. Acest fenomen va avea o consecință logică și necesară: dezvoltarea inevitabilă a unor relații între cetățenii lumii de azi bazate pe toleranță, înțelegere și flexibilitate.

Acest contact furnizează oportunități nelimitate de cercetare, exprimare și dezvoltare a propriilor puncte de vedere. În rezultat, elevii vor avea un nivel de gândire critică mai ridicat și vor demonstra un mai mare angajament și grad de motivație. În mare măsură, școala reprezintă *spațiul universalizării ființei umane*, unde elevul ia cunoștință de valorile generale. Pentru a realiza perspectiva interculturală în cadrul instituțional, este necesară propagarea unei pedagogii active, învățarea prin antrenarea tuturor copiilor în scopul egalării șanselor educaționale etc.

Pe lângă încurajarea gândirii critice și crearea de oportunități pentru abordarea problemelor din unghiuri diverse, educația multiculturală poate conduce la formarea competențelor-cheie stipulate de Codul Educației al Republicii Moldova, art. 11(2), printre care:

- ✓ competențe de comunicare în limba română;
- ✓ competențe de comunicare în limba maternă;
- ✓ competențe de comunicare în limbi străine;
- ✓ competențe sociale și civice;
- ✓ competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale.

Competențele ce se urmăresc a fi formate prin cursul *Cultura bunei vecinătăți* se referă la: comunicare, studiul individual, înțelegerea și valorificarea informațiilor, relaționarea în mediul natural și în cel social. La acestea se adaugă atitudinile: grija și respectul față de mediul familial, social și natural; interesul pentru aprecierea și argumentarea logică; curiozitatea, gândirea independentă, creativitatea etc.

Cultura bunei vecinătăți, ca disciplină opțională, vizează observarea și perceperea lumii în întregul său, cu procesele, evenimentele, fenomenele și componentele caracteristice, precum și învățarea prin înțelegere și aplicare.

Prin predarea acestei discipline nu se urmărește o acumulare de fapte și informații științifice care să ducă la însușirea unor concepte (testate și confirmate sau infirmate experimental), ci raportarea copilului la mediul (social, școlar, familial) în care trăiește.

Importanța unei abordări interdisciplinare a disciplinei date constă în: multitudinea conexiunilor pe care cadrul didactic le poate face în dialog cu elevii, implicarea acestora în activități multiple de observare, manipulare și experimentare, valorificându-le, astfel, experiența și dezvoltându-le capacitatea de a integra informațiile noi în modele explicative proprii.

Competența de bază și competențele specifice disciplinei *Cultura bunei vecinătăți* se vor forma prin îmbunătățirea modului de învățare, care se realizează într-un demers generativ și succesiv, specific, bazat pe:

- ✓ **învățarea prin investigare/cercetare** – procesul intenționat de diagnosticarea a problemelor prin desfășurarea experimentelor și identificarea alternativelor, planificarea investigațiilor, emiterea ipotezelor de cercetare, căutarea informațiilor, construirea modelelor, dezbateri cu colegii și formularea unor argumente coerente (Tamir, 1985);
- ✓ **învățarea experiențială** – proces de asimilare a noilor cunoștințe în cursul unei experiențe trăite;
- ✓ **învățarea-aventură (de tip expediționar)** – proces de învățare în afara sălii de clasă, în contexte autentice.

Or, în cadrul disciplinei date recomandăm să se pună accentul pe abordări flexibile, care încurajează interacțiunea pozitivă, motivarea și implicarea elevilor în procesul propriei formări, valorificând în mod judicios elemente de:

- învățare experiențială;
- învățare bazată pe proiect;
- învățare bazată pe sarcini de lucru;
- învățare bazată pe probleme;
- învățare prin descoperire;
- învățare prin cercetare;
- învățare prin colaborare;
- învățare prin excursii;
- învățare în muzee/educație muzeală.

Cele patru caiete *Cultura bunei vecinătăți* abordează învățarea ca un domeniu complex, propunând:

- ➡ activități care contextualizează învățarea activă, interactivă;
- ➡ activități specifice care abordează autocunoașterea, autoidentificarea și cunoașterea reciprocă, sprijinind, astfel, copiii să învețe că pot folosi diverse resurse pentru a atinge anumite obiective: a căuta informații, a cere ceva, a-și exprima opinia, a modifica, a influența comportamentul cuiva, a exprima emoții, a întări o relație;
- ➡ modalități de abordare a unor conținuturi prin care copiii înțeleg că pot rezol-

- va anumite probleme sau situații cu ajutorul cuvintelor, al limbajului verbal și nonverbal și devin conștienți de consecințele utilizării acestora;
- activități de învățare care presupun interacțiunea cu un adult sau cu alți copii;
  - situații de învățare prin care copiii urmează să se gândească la rolul lor în comunicare, să înțeleagă faptul că pentru a atinge anumite scopuri trebuie să-și monitorizeze comunicarea, comportamentul;
  - activități care au în vedere modelul social al învățării: de exemplu, proiectele, care le oferă copiilor ocazia de a crea producții prin imitarea celor elaborate de adulți sau de copii mai mari.

Descrisă în linii generale, disciplina *Cultura bunei vecinătăți*:

- ... urmărește dezvoltarea toleranței, a relațiilor tolerante și a comportamentului tolerant, adică formarea unei culturi a bunei vecinătăți;
- ... conține informații de natură istorică, geografică, literară și lingvistică despre Republica Moldova și populația ei;
- ... permite reflectarea specificului regiunii/raionului, comunității, instituției de învățământ în care este predat;
- ... îi învață pe elevi să aibă o atitudine grijulie față de țara noastră și școala în care învață, să-și formeze o atitudine responsabilă atât față de muncă, cât și față de odihnă;
- ... îi învață pe elevi să aibă o atitudine grijulie față de familie, colegi, localitatea în care trăiesc și țara în care s-au născut, adică să-și formeze o atitudine responsabilă față de valorile familiale, naționale, general-umane;
- ... demonstrează că *învățarea, munca și odihna*, precum și *diversitatea* trebuie să provoace curiozitatea, dorința de a înțelege și a fi înțeles;
- ... le prezintă copiilor momente generale și particulare în baza exemplului câtorva culturi, accentuând elementele care îi unesc pe oameni;
- ... le arată că *a fi altfel* nu trebuie să genereze dușmănie;
- ... are un caracter integrator: cu implicarea competențelor dobândite la orele de *Istorie, Științe, Limbă și literatură română, Limbă străină, Educație muzicală, Educație plastică* etc. elevului i se formează competențe care, la rândul lor, vor fi aplicabile la alte discipline școlare.

În cadrul lecțiilor de *Cultura bunei vecinătăți*, învățătorul urmează:

- să dezvolte curiozitatea elevilor prin angajarea lor în acțiuni concrete de explorare;
- să dirijeze discuțiile în scopul descoperirii semnificației unor procese, fenomene, evenimente;
- să asigure materialul didactic necesar;
- să identifice și să folosească resurse din afara sălii de clasă;
- să manifeste respect pentru ideile, deprinderile și experiențele elevilor.

Produsele recomandate pentru activitățile din cadrul cursului *Cultura bunei veci-*

nătăți sunt următoarele:

- album (poze, desene, aplicații, comentarii/reflecții etc.);
- buletin informativ;
- carte confecționată;
- cod de reguli;
- dezbateri;
- dramatizare;
- experiment;
- jurnal de reflecții;
- iarmaroc;
- interviu;
- lapbook;
- maraton (sportiv, literar, intelectual, teatral etc.);
- meniu/regim alimentar;
- mesaj colectiv;
- model elaborat/reprodus;
- organizatori grafici;
- poezie colectivă;
- portofoliu tematic;
- poster/pliant;
- prezentare orală/digitală;
- program de valorificare a timpului liber;
- proiect/mini proiect (eventual, implementat);
- scrisoare (recomandată, cu mesaj reflexiv);
- flashmob;
- simulări: comportamente în situații de urgență; comportamente favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate; comunicare în diverse contexte cotidiene etc.;
- situații-problemă rezolvate/experimentate;
- studiu de caz soluționat;
- tabele de sistematizare a datelor observărilor sau investigațiilor;
- vernisaj/expoziție de creații etc.

Fiecare dintre cele 4 caiete au un anumit generic:

- ✓ Clasa I: EU, FAMILIA MEA ȘI VECINII;
- ✓ Clasa a II-a: BAȘTINA MEA;
- ✓ Clasa a III-a: MUNCIM, ÎNVĂȚĂM ȘI NE ODIHNIM ÎMPREUNĂ;
- ✓ Clasa a IV-a: ȚARA MEA – MÂNDRIA MEA.

Structura caietelor nu este una modulară, precum curriculumul. Conținuturile *Călătoriilor* sunt, de fapt, conținuturi curriculare din cele 7 module:

- Modulul *Mediul geografic*;
- Modulul *File din istorie*;
- Modulul *Cultura tradițională și contemporană*;
- Modulul *Limba vecinului*;
- Modulul *Axiologia*;
- Modulul *Conflictologia*.

Curriculumul și caietele pentru cele patru clase (în limba română și în limba rusă) au următoarele **obiective**:

- formarea unei atitudini responsabile și respectuoase față de plaiul natal ca element fundamental al educației patriotice;
- augmentarea competenței sociale și a responsabilității tinerilor pentru bunăstarea țării lor, componente necesare ale simțului civic;
- formarea abilităților de dialogare și negociere, de rezolvare a disputelor și a conflictelor, în conformitate cu principiile democratice și principiile culturii păcii;
- dezvoltarea gândirii critice, care contribuie la formarea unei viziuni proprii și a capacității de a genera idei constructive;
- suscitarea interesului pentru istoria, cultura, viața și problemele țării; formarea unei atitudini constructive față de dezvoltarea țării;
- formarea la elevi a unei viziuni privind locul propriu în prezentul și viitorul țării;
- pregătirea elevilor pentru interacțiunea cu lumea înconjurătoare, prin asimilarea unui set de cunoștințe despre țara natală și formarea competențelor corespunzătoare;
- participarea elevilor la activități de protecție a sanctualelor spirituale, a monumentelor de istorie și cultură;
- studierii ținutului natal în instituțiile de învățământ.

Această disciplină opțională îi învață pe elevi să aibă o atitudine grijulie față de țară, unde și urmele trecutului, și monumentele prezentului sunt la fel de valoroase. Pe măsura aprofundării în conținuturile cursului, atitudinea distanțată față de istorie este înlocuită de o înțelegere profundă a faptului că istoria este construită acum, de către noi înșine, și că modul în care stabilim relații cu cei din jur joacă un rol esențial în evoluția societății. În același timp, cursul reflectă specificul regiunii/raionului, comunității, instituției de învățământ. Or, cunoașterea unei regiuni presupune explorarea acesteia de la particular la general, depistarea elementelor ei comune și specifice.

Astfel, recomandăm ca la orele de *Cultura bunei vecinătăți* copiilor să li se prezinte aspecte generale și particulare, în baza exemplului câtorva culturi, evidențiind

elementele care îi unesc pe oameni, precum și diferențele obiective, care îi fac interesanți unii pentru alții, căci a fi altfel nu trebuie să provoace dușmănie, ci curiozitatea și dorința de a înțelege și a accepta. Rolul cadrului didactic este să conceapă lecțiile de o manieră edificatoare, binevoitoare, fără a diviza culturile în „dominante” și „minore”.

Studierea disciplinei în cauză dezvoltă la elevi un interes durabil pentru istoria, viața, problemele Republicii Moldova și ale cetățenilor săi, dar și îi orientează spre creștere, spre îmbunătățirea traiului în țara natală, îi ajută să-și aleagă itinerarul de viață, nișa pentru utilizarea forțelor și a talentelor în patrie. Or, competențele interculturale îi ajută:

- să se inițieze în modelele active și participative, în învățarea prin grupuri cooperante, în organizarea de proiecte colective, în animarea unor jocuri de simulare, a unor interpretări de roluri, în dezbateri;
- să se obișnuiască să medieze conflictele, să descopere prejudecățile și stereotipurile, să perceapă cunoașterea din mai multe puncte de vedere;
- să conștientizeze neînțelegerile care pot surveni între persoanele de limbi, culturi sau religii diferite și să le depășească;
- să dezvolte strategii inovatoare și să coopereze cu partenerii din comunitate;
- să perceapă învățământul și educația nu numai în termeni de selecționare și competiție, ci și din punctul de vedere al raporturilor sociale care se pot dezvolta.

Luând în considerație faptul că disciplina dată, care urmărește formarea directă a competențelor interculturale și indirectă a competențelor transversale stipulate mai sus, are statutul de disciplină opțională și că puține cadre didactice pot opta pentru aceasta, din varii motive, este necesar a identifica o strategie de integrare a conținuturilor prevăzute de curriculumul la *Cultura bunei vecinătăți* în procesul instructiv-educativ. În așa mod, vom putea să rezolvăm problema lipsei suporturilor pentru disciplinele noi ale Curriculumului Național/Planului-cadru, precum *Dezvoltare personală*, și să abordăm „altfel” conținuturile similare ale disciplinelor *Limba și literatura română*, *Educația moral-spirituală*, *Educația tehnologică* ș.a.

Analiza comparativă a celor două curriculumuri – Curriculum Național (2018) și Curriculumul pentru disciplina opțională *Cultura bunei vecinătăți* – cu scopul integrării conținuturilor ne-a permis nu doar să reperăm similitudinile, dar și să valorificăm suportul elaborat pentru predarea disciplinei *Cultura bunei vecinătăți*. Astfel, am conchis că suportul didactic, cât și conținuturile celor 4 caiete elaborate de C. E. PRO DIDACTICA pot fi utilizate pentru realizarea conținuturilor curriculare la multe dintre disciplinele școlare din curriculumul invariabil.

Clasa I

CURRICULUM pentru ora opțională CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI		CURRICULUM NAȚIONAL pentru învățământul primar, 2018	
Unități de competență	Conținuturi	Unități de competență	Conținuturi
1.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>păduri, livezi, parcuri, grădină, scuaruri, bulevarde, cascade, baraj, râu, lac, iaz, izvor, alee, rezervație, nord, sud, forme de relief, ecologie</i>	<ul style="list-style-type: none"> Republica Moldova pe harta Europei. Conturul țării. Hotarele țării 	4.4. Compararea formelor de relief ale Republicii Moldova	<ul style="list-style-type: none"> Harta Locul Republicii Moldova pe hartă (<i>Științe</i>, clasa 3) Livezi și grădini. Părțile componente ale unui arbore fructifer (pom) (<i>Științe</i>, clasa 2)
1.2. Familiarizarea cu așezarea geografică a Republicii Moldova, formele de relief, apele și spațiile verzi ale țării și localitățile natale	<ul style="list-style-type: none"> Formele de relief. Apele Moldovei (râuri, lacuri) 	1.2. Recunoașterea diversității plantelor cultivate și a animalelor de lac (<i>Științe</i> , clasa 2)	<ul style="list-style-type: none"> Lacul. Peștele și broasca (<i>Științe</i>, clasa 2) Apele Republicii Moldova (<i>Științe</i>, clasa 3)
1.3. Argumentarea rolului naturii pentru om, precum și a impactului (pozitiv, negativ) al omului prin activitatea sa, conexiunea strânsă dintre natură și om	<ul style="list-style-type: none"> Spațiile verzi (păduri, livezi, parcuri, scuaruri, bulevarde). Legătura dintre natura vie și natura moartă 	2.2. Recunoașterea diversității plantelor din livezi, grădini și podgorii (<i>Științe</i> , clasa 2)	<ul style="list-style-type: none"> Plante decorative de exterior. Părțile componente ale unui arbust decorativ Livezi și grădini Pădurea. Viețuitoarele pădurii Protecția mediului înconjurător: plante și animale (<i>Științe</i>, clasa 2)
1.4. Identificarea modalităților de protejare a naturii, a regulilor de comportament în natură, modalităților de acordare a ajutorului animalelor și pășirilor în perioada de iarnă	<ul style="list-style-type: none"> Ecologia. Interacțiunea omului cu natura. Impactul activității omului. Legătura dintre starea naturii și sănătatea omului 	4.2. Recunoașterea diversității plantelor și animalelor de pădure, a plantelor decorative de exterior (<i>Științe</i> , clasa 2)	<ul style="list-style-type: none"> Protecția mediului înconjurător: plante și animale (<i>Științe</i>, clasa 2)
1.5. Manifestarea atitudinii grijului față de natură, pășari, animale și plante în diferite anotimpuri	<ul style="list-style-type: none"> Ajutorul acordat animalelor și pășirilor pe timp de iarnă 	4.6. Propunerea unor acțiuni de protecție a plantelor și animalelor (<i>Științe</i> , clasa 2)	<ul style="list-style-type: none"> Animalele pe timp de iarnă. Mami-ferele (<i>Științe</i>, clasa 2) Pășari călătoare și pășari sedentare

Modulul *Mediul geografic*

Modulul <i>File din Istorie</i>				
2.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>stradă, stradă, generație, familie, nume, nume de familie, strămoș, neam, arbore de familie, vecini, etnii</i>	<ul style="list-style-type: none"> Denumirile în jurul nostru. Istoria denumirii orașului/orășelului/satului meu, a străzii unde locuiesc Istoria numelor și a prenumelor noastre Arborele meu de familie. Strămoșii mei (din ce localități provin) 	<ul style="list-style-type: none"> Majuscula în scrierea numelor proprii (nume, prenume; denumiri de sate, orașe; denumirile țării, a capitalei) (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2) Locul familiei în istorie. Trecutul familiei în familie (<i>Istoria</i>, clasa 4) 		<ul style="list-style-type: none"> Prezentarea membrilor familiei (prenume, grade de rudenie primară) (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 1) Majuscula la început de propoziție, la prenume și nume de persoane
2.2. Investigarea ghidată, din diferite surse, a etimologiei propriului nume și prenume, a altor nume și prenume răspândite, a denumirii localității, străzii unde locuiește elevul			<ul style="list-style-type: none"> 2.1. Pronunțarea clară, precisă și articulată a enunțurilor 2.6. Formularea enunțurilor potrivite unor situații cunoscute de comunicare (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 1) 1.3. Localizarea în spațiu și timp a faptelor, evenimentelor referitoare la istoria familiei, a localității natale (<i>Istoria</i>, clasa 4) 	
2.3. Realizarea și prezentarea arborelui genealogic			<ul style="list-style-type: none"> 3.2. Aprecierea valorică a componentelor copiilor în comunitate (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 2) 	
2.4. Recunoașterea persoanelor de diferite etnii ce locuiesc în vecinătate, conform caracteristicilor elementare specifice apartenenței etnice și religioase	<ul style="list-style-type: none"> Vecinii mei. Cum am devenit vecini 			<ul style="list-style-type: none"> Valori moral-spirituale. Adevărul, încrederea, onestitatea, buna vecinătate. Sprijin pentru copiii cu necesități speciale din comunitatea mea (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 2)
2.5. Manifestarea atitudinii respectuoase față de oamenii din jur indiferent de apartenența religioasă și etnică	<ul style="list-style-type: none"> Ce înseamnă buna vecinătate. Culorile etnice ale Moldovei 			<ul style="list-style-type: none"> Localitatea mea. Baștina. Comunități ale popoarelor conlocuitoare (<i>Istoria</i>, clasa 4)

<i>Modulul Cultura tradițională și contemporană</i>				
3.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>vestimentație, port, haine naționale, uniformă, modă, costum național, popor, cultură, monument cultural, piese, sărbătoare, religie, eveniment, creștini, bucătărie, rețetă, meniul, meserii, artizanat, ornament</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Îmbrăcămintea strămoșilor noștri. Vestimentația actuală. Haine femeiești și bărbătești, cotidiene și de sărbătoare 	<ul style="list-style-type: none"> • Tînuta elevului. Vestimentația. Selectarea vestimentației în diferite situații (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1) 		
3.2. Distingerea/identificarea elementelor vestimentare ale unui costum național, ale hainelor femeiești și/sau bărbătești, ale hainelor cotidiene și de sărbătoare	<ul style="list-style-type: none"> • Costumul național. Hainele strămoșilor noștri 	<ul style="list-style-type: none"> • Locuința, alimentația și vestimentația oamenilor pe parcursul istoriei • Portul și vestimentația (<i>Istoria</i>, clasa 4) 		
3.3. Recunoașterea obiectelor de artizanat, a meseriilor care le creează, a ustensilelor și articolelor moldovenești tradiționale de meșteșugărit	<ul style="list-style-type: none"> • Meseriile, artizanatul și diverse forme de artă populară 	<ul style="list-style-type: none"> • 3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termenii de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i>, clasa 4) • 4.1. Explicarea în limbaj specific disciplinei a caracteristicilor specifice creațiilor de artă populară • 4.2. Aprecierea valorică a creațiilor de artă populară (<i>Educația plastică</i>, clasa 2) 		
3.4. Descrierea unor bucate tradiționale naționale/preferate/cunoscute, specifice etniilor din Moldova: rețeta, modul și etapele de preparare, ustensilele pentru preparare și conținutul	<ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea culinară în Republica Moldova. Bucatele naționale ale diferitelor popoare din Moldova 	<ul style="list-style-type: none"> • 4.2. Recunoașterea etapelor tehnologice de preparare a unor bucate simple (<i>Educația tehnologică</i>, Modulul 4. <i>Arta culinară și sănătatea</i>, clasa 2) 		
3.5. Prezentarea unor sărbători de familie, a unor sărbători religioase, precum și a sărbătorilor specifice diverselor culturi și religii care conviețuiesc în Republica Moldova	<ul style="list-style-type: none"> • Sărbătorile familiei noastre (nașterea copilului, darea numelui, inițierea în religie, ziua căsătoriei părinților, ziua onomastică, ziua de naștere etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Noțiuni despre o alimentație sănătoasă și echilibrată • Meniul zilei • Importanța respectării unui regim alimentar pentru sănătatea omului. Ce mâncăm? Cât mâncăm? Cum mâncăm? • Frumusețea obiceiurilor, tradițiilor în familia mea (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 2) 		

Modulul <i>Limba vecinului</i>			
<p>3.6. Argumentarea importanței atitudinii respectuoase față de diverse tradiții ale sărbătorilor familiale, a respectării etichetei specifice comunității religioase</p> <p>3.7. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de participarea la diverse sărbători, cunoașterea meșterilor populari, promovarea bu-cătăriei naționale</p> <p>4.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>poliglot, limbă maternă, limbă străină, tradiție, obicei, ritual, colind, urătură, sorcova, mărțișor, simbol, paparuadă</i></p> <p>4.2. Familiarizarea (ascultarea, lectura) cu texte, poezii, proverbe, zicători, ghicitori, strigături, cântece în limba de stat, în limba maternă și în limbile vecinilor</p> <p>4.3. Descoperirea ghidată a punctelor comune și a celor specifice sărbătorilor de familie, religioase, a folclorului calendaristic al diferitelor popoare</p> <p>4.4. Aprecierea necesității și valorii păcii, a bunătații și a înțelegerii între membrii unei familii și între vecini, pentru o conviețuire armonioasă</p>	<p>• Diversitatea culturilor și a religiilor în Republica Moldova</p> <p>• Limba maternă, limba de stat</p> <p>• Limbile materne ale vecinilor noștri, „limba vecinului”</p> <p>• Învățăm să comunicăm în limbi diferite</p> <p>• Sărbătorile tradiționale de iarnă ale locuitorilor din Republica Moldova</p>	<p>2.3. Interpretarea unor cântece despre copilărie, natură, țară (<i>Educația muzicală</i>, clasa 1)</p> <p>2.1. Recunoașterea valorilor moral-spirituale în contexte familiale (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)</p> <p>2.6. Formularea enunțurilor potrivite unor situații cunoscute de comunicare (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 1)</p> <p>1.3. Demonstrarea unui comportament corespunzător regulilor clasei și ale școlii (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1)</p> <p>3.2. Distingerea informațiilor esențiale dintr-un text citit (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p> <p>3.3. Recitarea poeziilor propuse și a celor selectate în mod independent (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p>	<p>• Tradiții muzicale naționale: cânt, dans, sărbătoare</p> <p>• Muzica sărbătorilor tradiționale.</p> <p>• Sinteză. Muzica sărbătorilor de iarnă: colindul, sorcova, cântecul, dansul (<i>Educația muzicală</i>, clasa 1)</p> <p>• Obiceiuri și tradiții în familia mea (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)</p> <p>• Unitatea tematică/de conținut „Drag mi-s neamul, graiul, plaiul” (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2, manual, pp. 57-70)</p> <p>• Relatări/povestiri de fapte, întâmplări, fragmente din povești, texte audiate, citite (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 1)</p> <p>• Artă comunicării: ascult, înțeleg, mă exprim (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1)</p> <p>• Valori în textele literare (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p> <p>• Unitatea tematică/de conținut <i>Misterele anotimpurilor (Limba și literatura română</i>, clasa 2, manual, pp. 75-89)</p>

<p>4.5. Manifestarea atitudinii respectuoase și a curiozității pentru cunoașterea folclorului despre familie, vecini, limbă, sărbători în limba maternă și în alte limbi vorbite pe teritoriul Moldovei</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sărbători tradiționale de primăvară și de vară în Republica Moldova Opere ale literaturilor naționale dedicate familiei și vecinilor 	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Sfântă e copilăria (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 139-153)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i>
<p>5.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>adulți, bătrâni, valoare, sacru, talisman, relicvă, simbol, sărbătoare, realizare, relicvă, rude, respect, atitudine</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Noi și adulții. Atitudinea față de rudele mai mari și persoanele în vârstă 	<p>4.2 Adoptarea atitudinii responsabile față de acțiunile proprii în situații școlare și extrașcolare (<i>Educația moral-spirituală, clasa 2</i>)</p>	<p>2.1. Identificarea valorilor moral-spirituale în contexte familiale (<i>Educația moral-spirituală, clasa 1</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i>
<p>5.2. Descrierea unor valori și relicve ale familiei, a trăsăturilor de caracter necesare pentru a avea o familie unită, consolidată</p>	<ul style="list-style-type: none"> Valorile familiei mele 	<p>2.1. Identificarea valorilor moral-spirituale în contexte familiale (<i>Educația moral-spirituală, clasa 1</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i>
<p>5.3. Identificarea ghidată a cauzei și necesității manifestării unei atitudini respectuoase și grijului față de membrii mai mari ai familiei și persoanele în vârstă din societate</p>	<ul style="list-style-type: none"> Relicvele noastre de familie 	<p>2.2. Aprecierea valorică a comportamentelor copiilor în familie (<i>Educația moral-spirituală, clasa 1</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 109-122)</i>

Modulul Conflictologia	
5.4. Comentarea importanței aportului fiecărui membru în consolidarea și bunăstarea familiei, a colaborării între membrii unui colectiv	<ul style="list-style-type: none"> Să organizăm sărbătorirea clasei noastre!
5.5. Relatarea despre experiențele/exemplele pozitive de colaborare, de implicare personală pentru realizarea unei activități/unui produs comun, pentru o cauză comună	<ul style="list-style-type: none"> Identificarea valorilor moral-spirituale în contexte școlare 1.1. Identificarea asemănarilor și deosebirilor între sine și ceilalți prin demonstrarea încrederii și a respectului 1.2. Aprecieria valorică a comportamentelor elevilor în situații școlare (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 1) 1.3. Demonstrarea unui comportament corespunzător regulilor clasei și ale școlii (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1)
6.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>vecin, bună vecinătate, etnie, popoare, interacțiune, soluționare, conflict, probleme, joacă, reguli</i>	<ul style="list-style-type: none"> Facem cunoștință și construim relații cu colegii de clasă, vecinii și alți oameni Învățăm să soluționăm problemele
6.2. Elaborarea regulilor de comunicare cu alți elevi, cu vecinii, copiii înălțâniți la joacă, în cadrul unui colectiv, cu oponenții și cu cei care au pierdut	<ul style="list-style-type: none"> 1.3. Demonstrarea unui comportament corespunzător regulilor clasei și ale școlii (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1)
6.3. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de modalitățile de soluționare pașnică a conflictelor, neînțelegerilor, situațiilor dificile	<ul style="list-style-type: none"> Opinia proprie. Verbalizarea opiniei proprii. Ascultare și respect față de părerea celorlalți (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2) Opiniile proprii. Verbalizarea opiniei proprii. Ascultare și respect față de părerea celorlalți (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2) Drepturi și responsabilități. Dorințe, necesități, alegeri și consecințe (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2) Comunicarea și conflictele. Cauzele conflictelor între semeni. Emoțiile în situații de conflict. Modalități de soluționare a conflictelor la școală: compromisul, evitarea, aplanarea (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
6.4. Manifestarea bunăvoinței și a deschiderii în comunicarea cu alți oameni, a unor comportamente moral-civice în relația cu colegii de clasă, cu vecinii, cu semenii în contexte familiare, în colectivul clasei, în societate, în timpul activităților, jocului	<ul style="list-style-type: none"> Conținutul generic: <i>Educație interculturală</i>. Subiectul tematic: <i>Jocurile și jucăriile copiilor lumii</i> (Activitate transdisciplinară, clasa 1)

Clasa a II-a

CURRICULUM pentru ora opțională CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI		CURRICULUM NAȚIONAL pentru învățământul primar, 2018	
Unități de competență	Conținuturi	Unități de competență	Conținuturi
1.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>ecosistem, plante, animale, sol, izvoare de apă, climă, microclimă, animal de companie, resurse, resurse naturale</i>	<ul style="list-style-type: none"> Resursele naturale. Importanța lor pentru om 	4.6. Proiectarea unor acțiuni pentru conservarea și protecția resurselor naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Republica Moldova. Protecția mediului înconjurător: resurse naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.2. Utilizarea hărții în vederea obținerii de informații referitor la resursele naturale din țară, regiune	<ul style="list-style-type: none"> Pădurile Republicii Moldova – casă cu mai multe niveluri 	4.2. Recunoașterea diversității plantelor și animalelor de pădure, a plantelor decorative de exterior (<i>Științe, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Pădurea. Viețuitoarele pădurii (<i>Științe, clasa 2</i>)
1.3. Familiarizarea cu cele mai răspândite plante medicinale din regiune	<ul style="list-style-type: none"> Pădurea în viața omului 	3.3. Aplicarea unor modalități și instrumente de colectare și organizare a rezultatelor în cadrul unor observații/investigații simple	<ul style="list-style-type: none"> Plante medicinale (<i>Științe, clasa 2</i>)
1.4. Perceperea pădurii ca un ecosistem integrat, care necesită atitudine grijulie din partea omului		3.6. Propunerea unui plan propriu de odihnă și învățare (<i>Științe, clasa 2</i>)	
1.5. Relevarea importanței plantelor de cameră pentru însănătoșirea microclimatului unei încăperi	<ul style="list-style-type: none"> Plantele și oamenii. <i>Farmacia verde</i> a țării noastre 	3.2. Recunoașterea diversității plantelor decorative de interior și a animalelor de companie (<i>Științe, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Plante cultivate (cerealiere, tehnice) și necultivate (<i>Științe, clasa 2</i>)
1.6. Adoptarea de reguli și respectarea lor pentru îngrijirea plantelor de cameră, la colectarea și utilizarea plantelor medicinale	<ul style="list-style-type: none"> Colțisorul viu din clasă și de acasă 	3.2. Recunoașterea diversității plantelor decorative de interior și a animalelor de companie (<i>Științe, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Plante decorative de interior. Animalele de companie (<i>Științe, clasa 2</i>)
1.7. Manifestarea atitudinii grijulii față de natură, păsări, animale și plante din pădure, din preajmă		4.6. Propunerea unor acțiuni de protecție a plantelor și a animalelor (<i>Științe, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Protecția mediului înconjurător: plante și animale Grija față de natură. Acțiuni de protejare a naturii. Mediu favorabil de joacă și activitate (<i>Dezvoltare personală, clasa 2</i>)

Modulul *Mediul geografic*

Modulul I File din istorie			
2.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>monumente, cultură, intersecție, trib, popor, școlar, comunitate, muzeu, exponat, a expune, axă cronologică</i>	<ul style="list-style-type: none"> Monumente pe teritoriul Republicii Moldova 	2.2. Descrierea ghidată a obiectelor, a personajelor pe baza faptelor sesizate în context sau a reperelor propuse	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Drag mi-s neamul, graiul, plaiul (Limba și literatura română, clasa 2, manual, pp. 57-70)</i>
2.2. Familiarizarea cu principalele momente istorice și culturale din comunitate și din preajma localității	<ul style="list-style-type: none"> Să cunoaștem Moldova prin diversitatea ei culturală 	2.6. Construirea textelor orale scurte pe baza unor imagini (<i>Limba și literatura română, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Localitatea mea. Baștina. Comunități ale popoarelor conlocuitoare (<i>Istoria, clasa 4</i>)
2.3. Prezentarea Republicii Moldova ca o răscruce de culturi; enumerarea grupurilor etnice care au trăit în țară în trecut și a celor care trăiesc în prezent		1.3. Localizarea în spațiu și timp a faptelor, evenimentelor referitoare la istoria familiei, a localității natale (<i>Istoria, clasa 4</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Valori moral-spirituale. Adevărul, încrederea, onestitatea, buna vecinătate. Sprijin pentru copiii cu necesități speciale din comunitatea mea Sărbătorile calendaristice din comunitate (<i>Educația moral-spirituală, clasa 2</i>)
2.4. Documentarea din diverse surse informaționale despre locul și modul în care au studiat bunicii, părinții	<ul style="list-style-type: none"> Unde și cum au învățat copiii din Moldova 	3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria, clasa 4</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Viața copiilor în decursul istoriei (<i>Istoria, clasa 4</i>)
2.6. Interpretarea unor informații, date selectate din diverse surse de informații cu referire la istoria școlii în care învață, precum și la originea numelui străzii pe care se află școala	<ul style="list-style-type: none"> Strada pe care se află școala. Istoria școlii 		<ul style="list-style-type: none"> Conținutul generic: <i>Educație patriotică</i>. Subiectul tematic: <i>Îmi iubesc orașul, școala – asta-i țara mea natală</i> (Activitate transdisciplinară, clasa 2)
2.5. Conștientizarea rolului și a motivului pentru frecventarea școlii, a rolului și importanței muzeelor în viața oamenilor	<ul style="list-style-type: none"> Muzeul. În lumea muzeelor locale 		<ul style="list-style-type: none"> Conținutul generic: <i>Educație interculturală</i>. Subiectul tematic: <i>Din tainele muzeelor</i> (Activitate transdisciplinară, clasa 2)
2.7. Descrierea unui muzeu vizitat după un plan propus			

Modulul <i>Cultura tradițională și contemporană</i>			
<p>3.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>arhitect, arhitectură, simbol, religie, biserică, sinagogă, proiect, landsaft, capodoperă, interior, ustensile, ritual, fundament, obicei, tact, ospitalitate, stat, constituție, meșteșug, ornament, ceramică, reconstrucție, schiță</i></p> <p>3.2. Explorarea pe bază de planșe, imagini, descrieri a diverselor preocupări ale arhitecților, specificul acestei meserii</p> <p>3.3. Descrierea interiorului:</p> <ul style="list-style-type: none"> – unor edificii ce se deosebesc prin mediul în care se află (caracteristici etnice și religioase specifice locatrilor) – unei camere după algoritmul propus (formularea de idei pentru îmbunătățirea camerei sale) <p>3.4. Argumentarea necesității omului de a avea un mediu confortabil de trai și care îndeplinește cerințele moderne ale ecologiei și economiei de resurse</p> <p>3.5. Familiarizarea cu: unele ritualuri etnice legate de construcția de locuințe, cu tradițiile de ajutor reciproc între vecini, rude ca o componentă a culturii relațiilor umane; diverse tradiții la inaugurarea unei case noi; meșteșugurile practicate pe teritoriul Republicii Moldova</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea clădirilor (construcțiilor). Arhitectura lor • Meseria de arhitect • Construirea un oraș al viitorului • Interiorul diverselor clădiri. Interiorul locuințelor noastre • Tradiții în construirea unei case. Vecinătate reciprocă • Tradiții de „casă nouă” în Moldova 	<p>3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>4.1. Caracterizarea profesiilor oamenilor cu care relaționează din perspectiva utilității pentru comunitate (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)</p> <p>2.2. Realizarea de colaje simple din diverse materiale pe diverse suporturi (<i>Educația tehnologică</i>, clasa 2, Modulul <i>Colaje și decorațiuni</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Locuința, alimentația și vestimentația oamenilor pe parcursul istoriei. Locuințe în trecut și în prezent. Alimentația. Portul și vestimentația (<i>Istoria</i>, clasa 4) • Modele profesionale. Spectrul profesilor. Cunoștințe și abilități necesare diferitelor profesii. Modalități de informare despre profesii (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2) • Realizarea colajelor plane și volumetrice (<i>Educația tehnologică</i>, clasa 2, Modulul <i>Colaje și decorațiuni</i>) • Inițiere în compoziție: varietatea imaginii plastice (<i>Educație plastică</i>, clasa 2)
	<ul style="list-style-type: none"> • Interiorul diverselor clădiri. Interiorul locuințelor noastre • Tradiții în construirea unei case. Vecinătate reciprocă • Tradiții de „casă nouă” în Moldova 	<p>2.1. Recunoașterea comportamentelor corecte privind salutul, ținuta, ordinea, interrelaționarea (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1)</p> <p>2.6. Elaborarea de texte orale scurte pe baza unor imagini</p> <p>2.7. Exprimarea propriei opinii în anumite situații de comunicare, cu ajutorul informațiilor cumulate (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lucrurile personale. Ordonarea lucrurilor personale. Ordinea acasă și la școală (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 1) • Conținutul generic: <i>Educație pentru societate</i>. Subiectul tematic: <i>Să nu uităm de cei mai triști ca noi. Unitatea tematică/de conținut: Ce e mai scump pe lume (Limba și literatura română</i>, clasa 2, manual, pp. 109-122) (Activitate transdisciplinară, clasa 2)

<i>Modulul Cultura tradițională și contemporană</i>			
3.6. Interpretarea unor informații, date selectate din diverse surse cu referire la arta olăritului în Republica Moldova	<ul style="list-style-type: none"> Tradiția ospitalității în familia mea 	<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 2. Conținutul generic: <i>Educație pentru familie</i>. Subiectul tematic: <i>Vin la școală mari și mici, cu părinți și cu bunici</i>. Servirea mesei. Utilizarea corectă a veselei și a tacâmurilor. Norme de comportament la masă Tehnologii de preparare a bucatelor. Prepararea tartinelor. Formarea obiceiurilor unei alimentații sănătoase (<i>Educația tehnologică, clasa 2, Modulul Arta culinară și sănătatea</i>) Relatarea despre profesiile oamenilor cu care relaționează în context familial și comunitar (<i>Dezvoltare personală, clasa 2</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 2. Conținutul generic: <i>Educație antreprenorială</i>. Subiectul tematic: <i>De sărbătoare – iarmaroc cu publicitate mare</i> Descrierea în cuvinte proprii a sărbătorilor calendaristice din comunitate (<i>Educația moral-spirituală, clasa 2</i>)
3.7. Cunoașterea principalelor sărbători naționale și a datelor comemorative din Republica Moldova			
3.8. Realizarea unui desen/machetă/plan ce descrie viziuni proprii asupra unui oraș din viitor	<ul style="list-style-type: none"> Meșteșugurile din Moldova din cele mai vechi timpuri 	Profesiile persoanelor dragi. Profesiile membrilor familiei/persoanelor apropiate. Rolul studiilor pentru practicarea diferitelor profesii (<i>Dezvoltare personală, clasa 2</i>)	
3.9. Conștientizarea importanței atitudinii respectuoase față de diverse tradiții ale sărbătorilor oficiale	<ul style="list-style-type: none"> Arta olăritului. Caramica 		
3.10. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de participarea la diverse sărbători, cunoașterea meșteșurilor populare, promovarea tradiției de ajutor reciproc la construirea caselor	<ul style="list-style-type: none"> Sărbătorile de stat din Republica Moldova. Zile comemorative 	Sărbătorile calendaristice din comunitate (<i>Educația moral-spirituală, clasa 2</i>)	

Modulul <i>Limba vecinului</i>			
<p>4.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>folclor, patrie, scriitor, povestire, poveste, opere literare, ospitalitate, tezaur folcloric, etnie</i></p> <p>4.2. Familiarizarea (audierea, lectura) cu diverse opere literare ale scriitorilor de diferite naționalități din Moldova</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Povești, poezii și povestiri despre țara noastră • Folclorul diverselor grupuri etnice din Moldova despre patrie 	<p>1.1. Identificarea semnificației unui mesaj oral într-o situație de comunicare cunoscută</p> <p>1.3. Determinarea informațiilor esențiale dintr-un mesaj audiat (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p> <p>3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Unitatea tematică/de conținut <i>O altă toamnă ca-n Moldova nu-i (Limba și literatura română</i>, clasa 2, manual, pp. 25-40) • Tradiții strămoșești. Tradiții ale neamului. Tradiții ale altor popoare. Sărbători locale și naționale. Sărbători religioase (<i>Istoria</i>, clasa 4)
<p>4.3. Descoperirea ghidată a punctelor comune și a celor specifice folclorului diferitelor popoare despre țară, casă, vecini</p> <p>4.5. Manifestarea atitudinii binevoitoare față de tezaurul folcloric al entităților din Republica Moldova</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Folclorul diverselor grupuri etnice din Moldova despre casă și vecini 	<p>1.1. Interpretarea expresivă a unor creații muzicale folclorice simple</p> <p>1.2. Compararea creațiilor folclorice cu alte creații muzicale după limbaj, conținut, destinație (<i>Educația muzicală</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Unitatea tematică/de conținut <i>Drag mi-s neamul, graiul, plaiul (Limba și literatura română</i>, clasa 2, manual, pp. 57-70) • Varietatea cântecului popular. Cântecele populare inspirate din viață. Cântece de jale, de dor, de viață grea, de dragoste, de recrutare, satirice, contemporane etc. (<i>Educația muzicală</i>, clasa 4)
<p>4.4. Reproducerea unor fragmente din povești, legende, poezii sau povestiri ale scriitorilor din Republica Moldova despre localitatea, regiunea, țara în care locuim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dialogul cu vecinul 	<p>2.3. Utilizarea dialogului în situații cunoscute de comunicare</p> <p>2.4. Aplicarea normelor elementare de etichetă verbală și de comportament nonverbal asociat (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eticheta comunicării. Formulele de inițiere, menținere și încheiere a dialogului. Dialogul. Formulele utilizate în dialog (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 2) • Buna vecinătate (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 2)

Modulul <i>Axiologia</i>	<p>5.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>sfânt, a cinsti, a stîmă, memorial, concertățean, lăcaș sfânt, locuri sfinte, monumente</i></p> <p>5.2. Conștientizarea necesității de respectare a locurilor sfinte și a monumentelor de către oameni și de stat</p> <p>5.3. Argumentarea rolului monumentelor și locurilor sfinte pentru fiecare cetățean al Republicii Moldova și promovarea valorilor umane pentru conviețuirea diverselor națiuni</p> <p>6.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>dificultăți, colaborare, echipă, conflict, depășire, soluții</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lăcașurile sfinte • Monumentele din preajma noastră și ocrotirea acestora • Monumentele și locurile sfinte care ne unesc • Deși suntem diferiți, avem multe în comun 	<p>3.2. Argumentarea necesității păstrării patrimoniului cultural (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>2.1. Identificarea unor calități valorificate în relațiile cu colegii de ambele genuri (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pilde biblice despre adevăr, sinceritate, încredere, onestitate (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 2) • Bisericile și mănăstirile – patrimoniul cultural al neamului și al omenirii. Centre de cultură și de educație. Cătorii lăcașelor sfinte (<i>Istoria</i>, clasa 4) • Bisericile și mănăstirile – patrimoniul cultural al neamului și al omenirii. Centre de cultură și de educație. Cătorii lăcașelor sfinte (<i>Istoria</i>, clasa 4) • Fetele și băieții. Oportunități de manifestare. Activități comune (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)
Modulul <i>Conflictologia</i>	<p>6.2. Explicarea ghidată, în baza observărilor, a unor relații de conviețuire în mediul înconjurător din localitatea natală (familie, comunitate de vecini, comunitate școlară; comunitate naturală)</p> <p>6.3. Conștientizarea necesității de a coopera în diferite activități, de a preveni conflictele și de a le rezolva pe cale amiabilă</p> <p>6.4. Recunoașterea emoțiilor trăite și gestionarea lor pentru o interacțiune constructivă în echipă</p> <p>6.5. Manifestarea interesului pentru cunoașterea culturii, vieții și tradițiilor oamenilor care trăiesc în vecinătate</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dificultățile și secretele comunicării • Colaborarea în echipă 	<p>1.1. Identificarea asemănărilor și deosebirilor între sine și ceilalți în bază de criterii simple (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)</p> <p>2.2. Stabilirea interdependenței dintre reguli, calități și gestionarea grijurilor a bunurilor personale (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ascultarea activă. Exprimarea opiniei. Menținerea dialogului. Formularea întrebărilor. Răspunsul empatic. Respect față de părerea celui alt (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2) • Comportament corect. Reguli de comportament în grup. Calitățile colegilor și prietenilor. Valoarea calității. Diversitatea calităților. Completarea reciprocă prin manifestarea calităților în grup (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 2)

Clasa a III-a

CURRICULUM pentru ora opțională CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI		CURRICULUM NAȚIONAL pentru învățământul primar, 2018	
Unități de competență	Conținuturi	Unități de competență	Conținuturi
1.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>relief, zonă naturală, resurse naturale, lanșaf, ecologie, braconier</i>	<ul style="list-style-type: none"> Clima și relieful Moldovei. Caracteristici ale climei și peisajului din Republica Moldova 	4.3. Demonstrarea pe hartă a apelor și formelor de relief ale Republicii Moldova 4.4. Compararea formelor de relief ale Republicii Moldova (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Locul Republicii Moldova pe hartă Relieful Republicii Moldova (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.2. Familiarizarea cu caracteristicile climatice ale Republicii Moldova și influența poziției geografice, reliefului, râurilor asupra condițiilor climatice ale țării	<ul style="list-style-type: none"> Originalitatea peisajului din Republica Moldova (stepă, câmpie, păduri, dealuri) și influența acestuia asupra activităților economice ale oamenilor din regiune 	4.6. Proiectarea unor acțiuni pentru conservarea și protecția resurselor naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Apele Republicii Moldova Protecția mediului înconjurător: resurse naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.3. Investigarea ghidată a specificului climei localității natale, caracteristicile peisajului din localitate și influența lor asupra activităților economice ale oamenilor	<ul style="list-style-type: none"> Unități acvatice (mare, lacuri, râuri, izvoare): oportunități pentru odihnă activă. Semnificația izvoarelor minerale, nămolului terapeutic, băilor de soare pentru sănătatea omului 	3.3. Promovarea experienței personale de menținerea sănătății în familie, clasă, prieteni (<i>Dezvoltare personală, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Regimul zilei unui elev. Activitățile elevului și timpul rezervat. Organizarea în timp a activităților de: învățare, odihnă, sport, menținere a sănătății (<i>Dezvoltare personală, clasa 2</i>)
1.4. Argumentarea necesității protecției mediului înconjurător și a impactului unor meserii responsabile de/implicate în protejarea naturii	<ul style="list-style-type: none"> Profesioniștii din domeniul protecției mediului. Munca oamenilor (pădurari, pompieri, zoologi, botaniști ș.a.). Protecția stepelor și pădurilor de la incendii și dăunători. Protecția bazinelor acvatice 	1.1. Identificarea condițiilor de viață ale lumii vii 1.2. Enumerarea proprietăților aerului, apei, solului (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Condițiile de viață ale lumii vii: aer, apă, sol, lumină, căldură Solul. Proprietăți. Soluri: cer-noziomuri, argiloase, nisipoase (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.5. Identificarea modalităților de protejare a naturii, a regulilor de conduită pe timpul unei ieșiri în natură (pădure, stepă, bazin acvatic)	<ul style="list-style-type: none"> Flora localității natale. Excursie în Codrii Moldovei (stepe, râuri etc.) 	4.2. Recunoașterea diversității plantelor și animalelor de pădure, a plantelor decorative de exterior. 4.6. Propunerea unor acțiuni de protecție a plantelor și animalelor (<i>Științe, clasa 2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Pădurea. Viețuitoarele pădurii Protecția mediului înconjurător: plante și animale (<i>Științe, clasa 2</i>)

Modulul *Mediul geografic*

Modulul I File din istorie	
1.6. Implicarea în activități de planificare a odihnei (active) și de întreprindere a sănătății: utilizarea izvoarelor minerale, nămolului terapeutic, băilor de soare, băilor de apă, traseelor turistice	<ul style="list-style-type: none"> Meseriile părinților noștri. Unde lucrează apropiații noștri. Istoria acestor întreprinderi, ferme
2.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>popor, trib, generație, instituție</i>	<ul style="list-style-type: none"> 5.1. Identificarea locurilor și situațiilor sigure în natură, a mediului public și on-line, în baza criteriilor oferite (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație pentru mediu/ecologică</i>. Subiectul tematic: <i>Căsuțe pentru prietenii înaripați/Patrula ECO intră în acțiune!</i> 4.2. Aprecierea valorii muncii personale și a celorlalți 4.3. Argumentarea deciziilor privind viitorul tău și a rolului studiilor în acest proces (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)
2.2. Descrierea meseriilor practicate de părinți, bunici, a locurilor de muncă (istoria întreprinderii în cadrul căreia lucrează părinții și domeniul ei de activitate), a proceselor muncii și a uneltelor, ustensilelor utilizate, folosul lor pentru comunitate	<ul style="list-style-type: none"> 4.1. Identificarea punctelor forte personale și a aspectelor ce necesită dezvoltare 4.2. Aprecierea valorii muncii personale și a celorlalți (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)
2.3. Distingerea grupurilor etnice care locuiesc în Republica Moldova, prin stabilirea a ceea ce au în comun, precum și a specificului diferitelor grupuri etnice	<ul style="list-style-type: none"> 4.2. Formularea judecăților de valoare referitoare la acțiuni și virtuți morale 4.3. Adoptarea atitudinilor cooperante cu cei din jur (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
	<ul style="list-style-type: none"> Situațiile de risc în natură. Locuri accesibile/ineaccesibile pentru odihnă și joacă în natură. Locuri necunoscute și puțin umblate. Riscuri posibile provocate de vegetație și animale, bazinele acvatice (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) Orice muncă e frumoașă. Muncă/ocupație/profesie. Respectul față de muncă, profesii. Alegerea profesiei Consultarea opiniei celor apropiați (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) A învăța înseamnă a munci. Studiile – formă de muncă, mijloc de satisfacere a dorințelor și dezvoltarea potențialului. Cunoștințele și viitoarea profesie (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) Valori moral-spirituale. Împreună facem lumea mai bună. Pozele și pildile biblice despre răbdare, cumpătare, grijă, bunăvoință, angajament, responsabilitate, recunoștința copiilor față de părinți. Comportamente morale. Cooperează pozitiv cu oamenii din jurul meu (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)

<p>2.4. Argumentarea importanței și necesității schimburilor culturale și a cooperării între oamenii ce aparțin diferitelor grupuri etnice și confesivni religioase</p> <p>2.5. Descoperirea ghidată a informațiilor referitoare la instituțiile unde și-au făcut studiile bunicii, părinții: istoricul, localizarea, ofertele educaționale etc.</p> <p>2.6. Interpretarea unor informații, date selectate din diverse surse cu referire la impactul și importanța învățării, rolul educației în viața omului</p>	<p>Cum au învățat copiii în Moldova în trecut. Instituții de învățământ</p>	<p>2.3. Estimarea posibilităților de învățare de la cei din jur și de informare în baza modelelor din comunitate (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)</p>	<p>Unitatea tematică/de conținut <i>Străbunii noștri ne lăsară trecutul sfânt și o frumoasă țară (Limba și literatura română, clasa 3, manual, pp. 55-78)</i></p> <p>Viața copiilor în decursul istoriei. Jocurile copiilor (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>
<p>3.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>meserie, clacă, comerț, agricultură, meșteșug, fabrică, industrie, obicei, măreț, profet, religie, canon, preot, semn, post, ritual, traseu, odihnă activă</i></p>	<p>Meșteșugurile tradiționale ale locuitorilor din Moldova. Ocupațiile populației din regiune</p>	<p>1.3. Localizarea în spațiu și timp a faptelor, evenimentelor referitoare la istoria familiei, a localității natale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<p>Sursele de învățare. Modele comunitare de la care putem învăța (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)</p>
<p>3.2. Descrierea unor întreprinderi agricole și industriale din localitatea rurală/urbană sau din raion, evoluția meseriilor/ocupațiilor principale ale populației Republicii Moldova din cele mai vechi timpuri până în prezent</p>	<p>Întreprinderile agricole și industriale moderne. Instituții guvernamentale, întreprinderi din sfera serviciilor</p>	<p>4.1. Descrierea responsabilităților tipice și abilităților necesare profesiei preferate</p> <p>4.3. Aprecierea beneficiilor muncii și voluntariatului în contextul dezvoltării personale (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 4)</p>	<p>Oamenii și profesiile. Profesii necunoscute/neexplorate. Cunoștințe, abilități, studii necesare. Experiințe descoperite</p> <p>Activitățile profesionale care inspiră. Domenii profesionale prioritare. Valoarea profesiilor pentru societate (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 4)</p> <p>Portretul consumatorului. Selectarea și utilizarea rațională a bunurilor și serviciilor</p> <p>Proiectarea cheltuielilor (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 4)</p>
<p>3.3. Prezentarea tradițiilor și obiceiurilor familiale și naționale de organizare a unor sărbători calendarice și religioase, de preparare și servirea a bucatelor specifice acestor evenimente/sărbători</p>	<p>Oportunități de odihnă active. Tradiții de odihnă ale familiilor noastre</p>	<p>3.6. Propunerea unui plan propriu de învățare și odihnă (<i>Științe</i>, clasa 2)</p>	<p>Planificarea timpului (<i>Științe</i>, clasa 2)</p>

Modulul <i>Cultura tradițională și contemporană</i>	
3.4. Familiarizarea cu viața marilor proroci și învățători ai omenirii (Isus, Buddha, Confucius, Mohammed și alții) și istoria apariției unor cărți renumite (Biblia, Coranul etc.)	<ul style="list-style-type: none"> De ce oamenii au nevoie de odihnă
3.5. Compararea jocurilor și a jucăriilor bunicilor, părinților cu cele moderne, precum și a responsabilităților membrilor familiei (adultii și copii) în trecut și în prezent	<ul style="list-style-type: none"> Când și cum învață copiii să muncească. Tradiții de cultivare a deprinderii de a munci în trecut și în prezent. Repartizarea responsabilităților în familie în trecut
3.6. Identificarea modalităților de ajutor reciproc între vecini, pentru efectuarea unui volum mare de lucru, în trecut și în prezent	<ul style="list-style-type: none"> Ajutorul între vecini la diferite popoare. Tradiții de asistență reciprocă de vecinătate între diferite grupuri etnice ale Republicii Moldova în construcția casei, strângerea recoltei, prelucrarea produselor alimentare și a materiilor prime
3.7. Argumentarea: <ul style="list-style-type: none"> practicării unor profesii pentru o anumită localitate, regiune prin muncă de organizare a odihnei active, sănătoase 	<p>3.3. Aprecierea echilibrului dintre activitățile de învățare și odihnă activă (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)</p> <p>Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație pentru sănătate</i>. Subiectul tematic: <i>Sport, mișcare, sănătate</i></p> <p>4.3. Argumentarea deciziilor privind viitorul tău și a rolului studiilor în acest proces (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)</p> <p>3.3. Aprecierea importanței dozării echilibrate a efortului fizic și mental, în funcție de particularitățile de vârstă (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 4)</p> <p>3.1. Promovarea regulilor de securitate și a cerințelor sanitaro-igienice în activitățile motrice colective</p> <p>3.2. Estimarea dezvoltării fizice armonioase a propriului organism în corespundere cu indicii antropometrici (<i>Educația fizică</i>, clasele 1-4)</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Învățarea și odihna activă. Posibilități și limite ale activității de învățare. Particularități de vârstă și forme de odihnă activă Sportul și sănătatea. Genuri de sport. Influența asupra dezvoltării organismului. Activități sportive preferate (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) A învața înseamnă a munci. Studiiile – formă de muncă, mijloc de satisfacere a dorințelor și dezvoltarea potențialului Cunoștințele și viitoarea profesie (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3) Efortul fizic și mental. Echilibrul dintre activitățile fizice și mentale. Reguli și recomandări de prevenire a oboselii mentale. Modalități de diminuare a oboselii fizice și mentale Munca și drepturile copiilor în raport cu sănătatea. Prevenirea exploatarei copilului prin muncă fizică (<i>Dezvoltare personală</i>, clasele 1-4) Modulul 1. Modelarea artistică (<i>Educația tehnologică</i>, clasele 1-4) Jocurile de mișcare și sportive în activitatea motrice. Reguli de joc (<i>Educația fizică</i>, clasele 1-4)

Modulul <i>Cultura tradițională și contemporană</i>			
<p>3.8. Elaborarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> – unui meniu pentru masa de sărbătoare – a unui proiect de confecționare a unor cadouri (cu mâinile proprii) cu ocazia unor sărbători calendaristice, religioase – program de odihnă și întremare a sănătății 	<ul style="list-style-type: none"> • Marii dascăli ai omenirii. Marii proroci și învățători ai omenirii: Buddha, Isus, Confucius, Mohammed și alții. Cărțile de valoare. Istoria apariției și specificul general al Bibliei, Coranului etc. 	<p>3.2. Argumentarea necesității păstrării patrimoniului cultural</p> <p>3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bisericile și mănăstirile – patrimoniul cultural al neamului și al omenirii. Centre de cultură și de educație. Ctitorii lăcașelor sfinte (<i>Istoria</i>, clasa 4)
<p>3.9. Manifestarea disponibilității și abilității pentru participarea în alegerea, decorarea și oferirea cadourilor respectând specificul etnic, religios de a saluta, felicita și mulțumi în limba maternă și în limba vecinului</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sărbătorile tradiționale ale poporului meu. Evenimente care le sărbătorim împreună 	<p>3.2. Argumentarea necesității păstrării patrimoniului cultural</p> <p>3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea decorațiilor. Confectionarea decorațiilor plane și volumetrice. Realizarea panourilor, obiectelor decorative specifice unor sărbători calendaristice (<i>Educația tehnologică</i>, clasele 1-4) • Tradiții strămoșești. Tradiții ale neamului. Tradiții ale altor popoare. Sărbători locale și naționale. Sărbători religioase (<i>Istoria</i>, clasa 4)
<p>3.10. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de organizarea muncii adulților și copiilor și a odihnei sănatoase, precum și a celor legate de pregătirea și participarea la diverse sărbători/ritualuri religioase</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sărbătorile noastre comune. Specificul comportamentului în timpul sărbătorii naționale și de familie 	<p>3.1. Descrierea în cuvinte proprii a sărbătorilor calendaristice din comunitate</p> <p>3.2. Aprecierea valorică a comportamentelor copiilor în comunitate (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație interculturală</i>. Subiectul tematic: <i>Spune-mi cine ești, spune-mi ce iubești</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Darurile. Învățăm să dăruim cadouri. Felicitări cu ocazia sărbătorii în limba maternă și în limba vecinului 	<p>4.3. Producerea textelor literare/funcționale, cu sau fără reperi</p> <p>4.4. Exprimarea disponibilității pentru transmiterea în scris a unor idei (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Textul nonliterar funcțional: felicitarea (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 3)

Modulul <i>Limba vecinului</i>	
4.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>gest, limbajul gesturilor, dans, pantomimă</i>	<ul style="list-style-type: none"> Comunicarea nonverbală. Gesturile și mimica. Dansul
4.2. Distingerea metodele de comunicare nonverbală specifice reprezentanților diferitelor etnii. Semnificația lor	<ul style="list-style-type: none"> Cântecele noastre preferate: cu care ne este ușor să lucrăm și să ne odihnim, care ne ajută să învățăm
4.3. Explorarea semnificației unor gesturi, mimici, priviri, a limbajului dansului și specificul etnic al acestora	<ul style="list-style-type: none"> Cântăm cântece împreună în limbile vecinilor
4.4. Descrierea limbajului muzicii și a dansului ca una din posibilitățile de transmitere a sentimentelor, emoțiilor, gândurilor și evenimentelor	<ul style="list-style-type: none"> În dialog cu vecinul. Vocabularul ospitalității
4.5. Argumentarea rolului și importanței dansurilor și a cântecelor în viața omului, în devenirea și educația sa	<ul style="list-style-type: none"> 1.2. Caracterizarea în cuvinte proprii a expresivității elementelor de limbaj muzical în piese audiate, interpretate (<i>Educația muzicală</i>, clasa 3)
4.6. Manifestarea disponibilității pentru utilizarea lexicului ospitalității în limba maternă și în, cel puțin, două limbi ale vecinilor	<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație patriotice</i>. Subiectul tematic: <i>Îmi iubesc orașul, școala asta-i țara mea natală/Limba noastră-i o comoară</i>
	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Drag mi-s neamul, graiul, plaiul (Limba și literatura română, clasa 3, manual, pp. 57-70)</i> În lumea muzicii de dans. Ritmul ca element de organizare a dansului. Dansurile populare: <i>hora și sârba (Educația muzicală, clasa 2)</i> Muzica în viața mea. Tradiții și obiceiuri muzicale în familie, școală, comunitate Muzică pentru copii. Muzică pentru desene animate/spectacole/teatru de păpuși/filme artistice (<i>Educația muzicală, clasa 3</i>) Repertoriul obiceiurilor populare (<i>Educația muzicală, clasa 4</i>) Valori moral-spirituale. Adevărul, încrederea, onestitatea, buna vecinătate. Sprijin pentru copii cu necesități speciale din comunitatea mea (<i>Educația moral-spirituală, clasa 2</i>) Caracterul variat al muzicii. Evocare Tipurile primare ale muzicii: cântecul, dansul, marșul. Expresivitatea și descriptivitatea muzicii. Evenimentul sonor în muzică (<i>Educația muzicală, clasa 3</i>)

Modulul <i>Axiologia</i>			
5.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>tovarăș, camarad, cumsecădenie, încredere, valoare, altruism, cunoștințe, diligență, sărguință și hărnicie, bunătate, ajutor reciproc, grijă, responsabilitate, respect, moralitate, conștiință</i>	<ul style="list-style-type: none"> Ce înseamnă <i>prieten, prietenie și dragoste</i>. Rolul prieteniei și al dragostei în viața omului 	1.1. Recunoașterea valorilor morale-spirituale în contexte școlare 1.2. Demonstrarea unor comportamente de susținere și respect reciproc între colegi (<i>Educația moral-spirituală</i> , clasa 3)	<ul style="list-style-type: none"> Eu la școală. Valori moral-spirituale. Grijă, bunăvoință, răbdarea, cumptărea și angajamentul în relațiile de prietenie, comunicarea pozitivă cu colegii, respectul pentru profesori. Coeziunea clasei pentru o școală prietenoasă tuturor copiilor (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
5.2. Identificarea și argumentarea valorilor proprii popoarelor din Moldova: valori general-umane, valori naționale, valori moral-spirituale, valori familiale	<ul style="list-style-type: none"> Atitudinea familiei față de știință și muncă. Ce înseamnă cunoștințe, diligență, sărguință și hărnicie. Sunt ele necesare în viața omului modern 	4.2. Aprecierea valorii muncii personale și a celorlalți 4.3. Argumentarea deciziilor privind viitorul său și a rolului studiilor în acest proces (<i>Dezvoltare personală</i> , clasa 3)	<ul style="list-style-type: none"> Orice muncă e frumoasă. Muncă/ocupație/profesie. Respectul față de muncă, profesii. Alegerea profesiei. Consultarea opiniei celor apropiați (<i>Dezvoltare personală</i>, clasa 3)
5.3. Argumentarea necesității educării și promovării valorilor în viața fiecărui cetățean al Republicii Moldova: în familie, la școală, în societate	<ul style="list-style-type: none"> Valorile comune ale oamenilor și semnificația lor. Bunătatea, ajutorul reciproc, grija, respectul, responsabilitatea 	3.1. Aprecierea unor situații de viață în baza normelor din sfera valorilor moral-spirituale 3.2. Demonstrarea atitudinii responsabile față de promovarea valorilor spirituale în comunitate (<i>Educația moral-spirituală</i> , clasa 3)	<ul style="list-style-type: none"> Valori moral-spirituale. Grijă, bunăvoință, respectul, solidaritatea. Actele de milostenie realizate de copii în comunitate. Modalități de implicare a elevilor în viața comunității. Patrimoniul cultural al localității mele (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
5.4. Elaborarea regulilor de comunicare dintre reprezentanții diferitelor etnii, religii, confesiuni din Moldova pentru promovarea valorilor umane			<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație pentru familie</i>. Subiectul tematic: <i>Scrisoare lui Moș Crăciun de la familia mea</i>

<i>Modulul Conflictologia</i>			
6.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>prieteni, inamic, interacțiune, interacțiune constructivă, interlocutor, aliat, colaborare eficientă</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prieteni și inamic. Colaborarea eficientă</i> 	1.1. Recunoașterea valorilor morale-spirituale în contexte școlare 1.2. Demonstrarea unor comportamente de susținere și respect reciproc între colegi (<i>Educația moral-spirituală</i> , clasa 3)	<ul style="list-style-type: none"> • Valori moral-spirituale. Grija, bunăvoința, răbdarea, cumpătarea și angajamentul în relațiile de prietenie, comunicarea pozitivă cu colegii, respectul pentru profesori. Coeziunea clasei pentru o școală prietenoasă tuturor copiilor (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
6.2. Explicarea ghidată, în baza observărilor, a unor relații de conviețuire în diferite medii: localitatea natală (familie, comunitate de vecini), comunitate școlară, societate	<ul style="list-style-type: none"> • Interacțiunea constructivă: cum ar putea un oponent să devină aliat 	4.2. Formularea judecăților de valoare referitoare la acțiuni și virtuți morale. 4.3. Adoptarea atitudinilor cooperante cu cei din jur (<i>Educația moral-spirituală</i> , clasa 3)	<ul style="list-style-type: none"> • Învăț să fiu om. Valori morale-spirituale. Împreună facem lumea mai bună. Poveștile lui Isus Hristos și pildele biblice despre răbdare, cumpătare, grijă, bunăvoință, angajament, responsabilitate, recunoștința copiilor față de părinți (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 3)
6.3. Conștientizarea necesității de a coopera în diferite activități, de a preveni conflictele	<ul style="list-style-type: none"> • Modul de schimbare a atitudinii negative față de un interlocutor cu care nu ești de acord 	3.4. Demonstrarea atitudinii proactive pentru sporirea coeziunii echipei (<i>Educația fizică</i> , clasele 1-4)	
6.4. Recunoașterea emoțiilor trăite și gestionarea lor pentru o interacțiune constructivă în echipă (conversația în direcția unui dialog constructiv; schimbarea atitudinii negative față de interlocutorul cu care nu sunt de acord)			<ul style="list-style-type: none"> • Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: <i>Educație antreprenorială</i>. Subiectul tematic: <i>Proiect de organizare a unei sărbători în clasa noastră</i>

Clasa a IV-a

CURRICULUM pentru ora opțională CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI		CURRICULUM NAȚIONAL pentru învățământul primar, 2018	
Unități de competență	Conținuturi	Unități de competență	Conținuturi
1.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>natură, rezerve naturale, Cartea Roșie, plante exotice, rezervație naturală, monumente naturale, medii naturale</i>	<ul style="list-style-type: none"> Miracolul naturii. Regiunile geografice ale Republicii Moldova 	2.1. Identificarea limitelor și modalităților de satisfacere a dorințelor și necesităților, în baza resurselor disponibile (<i>Dezvoltare personală, clasa 4</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Mediul ecologic. Contribuția fiecăruia la protecția mediului. Plan de acțiuni pentru un mediu curat (<i>Dezvoltare personală, clasa 4</i>)
1.2. Identificarea factorilor ce influențează condițiile climatice ale țării: regiunile geografice ale Republicii Moldova, poziția geografică, relieful, râurile	<ul style="list-style-type: none"> Necesitatea ocrotirii naturii 	4.6. Realizarea de proiecte pentru soluționarea unor probleme simple din mediul înconjurător local (<i>Științe, clasa 4</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Responsabilitate (Limba și literatură română, clasa 4, manual, pp. 103-116)</i>
1.3. Distingerea principalelor caracteristici specifice florei și faunei din țară, dar și din localitatea natală	<ul style="list-style-type: none"> File din Cartea Roșie a Republicii Moldova. Plantele și animalele rare din regiunea noastră 	4.6. Proiectarea unor acțiuni pentru conservarea și protecția resurselor naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Protecția mediului înconjurător: resurse naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.4. Argumentarea rolului rezervațiilor naturale și a Cărtii Roșii a Republicii Moldova în protejarea mediilor naturale din țara noastră	<ul style="list-style-type: none"> Monumentele naturale. Muzeele naturale în Republica Moldova (grădini botanice, dendrarii, zonele de parc, muzeele de studiere a ținutului natal, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală etc.) 	2.2. Descrierea unor medii de viață, utilizând terminologia specifică 2.3. Desfășurarea unui demers investigativ privind mediile de viață, după un plan dat 2.5. Explicarea relațiilor dintre organismele diferitelor medii de viață (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Mediile de viață Diversitatea lumii vii Mediul de viață terestru-aerian Mediul de viață subteran Mediul de viață acvatic Medii de viață ale omului (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.5. Explorarea prin observare directă, ghidat, a stării mediului din localitate și din vecinătatea ei, din țară	<ul style="list-style-type: none"> Rezervațiile naturale și sanctuarele faunei sălbatice din Republica Moldova: istoria apariției, caracterizarea lor. Importanța lor pentru protecția naturii în Republica Moldova 	4.5. Argumentarea importanței mijloacelor de orientare pe teren 4.6. Proiectarea unor acțiuni pentru conservarea și protecția resurselor naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Relieful Republicii Moldova Apele Republicii Moldova Protecția mediului înconjurător: resurse naturale (<i>Științe, clasa 3</i>)
1.6. Descrierea, ghidată, a unor monumente naturale, plante, animale, a mediilor naturale din Republica Moldova			

Modulul *Mediul geografic*

1.7. Manifestarea disponibilității și abilității, participarea în acțiuni simple de protecție și îngrijire a mediului	2.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>voievod, conducător, personalități marcante, evenimente, eveniment istoric, personalitate notorie, viață politică, socială și culturală</i>	<ul style="list-style-type: none"> Evenimentele istorice care ne reprezintă și care au făcut Moldova cunoscută Personalități marcante care au proslăvit Moldova Voievozi și conducători care ne-au proslăvit țara 	2.1. Recunoașterea termenilor istorici în diverse contexte de comunicare 2.3. Descrierea unor evenimente istorice în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i> , clasa 4)	<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 3. Conținutul generic: <i>Educație pentru mediu/ecologică</i>. Subiectul tematic: <i>Pași mici pentru o Planetă mare și curată/Cei patru R în aplicare: Reciclare, Refolosire, Reducere, Regândire</i> Unitatea de conținut 2. <i>Evenimente și personalități istorice (Istoria, clasa 4)</i> Unitatea tematică/de conținut <i>Patriotismul (Limba și literatura română, clasa 4, manual, pp. 9-22)</i> Unitatea de conținut 2. <i>Evenimente și personalități istorice (Istoria, clasa 4)</i> Unitatea de conținut 2. <i>Evenimente și personalități istorice (Istoria, clasa 4)</i>
2.2. Detectarea impactului unor personalități marcante asupra vieții politice, sociale și culturale a Moldovei	Viața și activitatea unor personalități notorii din viața politică, socială și culturală a Moldovei	3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i> , clasa 4)	3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i> , clasa 4)	<ul style="list-style-type: none"> Personalități și opere reprezentative din spațiul național în învățământ, știință, artă și literatură (<i>Istoria</i>, clasa 4)
2.5. Proiectarea unor acțiuni de comemorare/omagiere a unor personalități	3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i> , clasa 4)	3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i> , clasa 4)	3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i> , clasa 4)	<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: <i>Educație interculturală</i>. Subiectul tematic: <i>Expediție turistică: Împreună prin Moldova noastră</i>

Modulul <i>Cultura tradițională și contemporană</i>			
3.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>arhitectură, monumente de arhitectură, meșteșug, meșteșugar, compozitor, muzician, imn, ornamente, suvenir, bucătărie tradițională, compozitori, creații muzicale, portreți, peisajști, pictori, turism, turist</i>	<ul style="list-style-type: none"> Cele mai cunoscute monumente de arhitectură din Republica Moldova. Aspectul, destinația și valoarea lor 	3.2. Argumentarea necesității păstrării patrimoniului cultural	<ul style="list-style-type: none"> Bisericile și mănăstirile – patrimoniul cultural al neamului și al omenirii. Centre de cultură și de educație. Căminurile și centrele de educație. Cetățile – fortificații și centre de comerț. Cetățile antice și medievale din spațiul național și universal (<i>Istoria</i>, clasa 4)
3.2. Descrierea unor monumente de arhitectură din localitate și din Republica Moldova			
3.3. Argumentarea impactului unor personalități marcante asupra dezvoltării, promovării și valorificării culturii Republicii Moldova: compozitori, cântăreți, lăutari, pictori, sculptori	<ul style="list-style-type: none"> Bucatele noastre tradiționale. Bucate consumate zi de zi și pentru a servi oaspeții Mâncăruri ce se pot întâlni numai în Moldova 	3.2. Argumentarea necesității păstrării patrimoniului cultural 3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i> , clasa 4)	<ul style="list-style-type: none"> Locuința, alimentația și vestimentația oamenilor pe parcursul istoriei. Alimentația (<i>Istoria</i>, clasa 4)
3.4. Descrierea tradițiilor și obiceiurilor familiale și naționale de preparare, servire a bucatelor în Moldova	<ul style="list-style-type: none"> Meșteșugurile renumite ale băștinașilor Moldovei. Articole moldovenești de meșteșugărit cunoscute peste hotarele țării Suvenirele moldovenești 		<ul style="list-style-type: none"> Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: <i>Educație antreprenorială</i>. Subiectul tematic: <i>La o întreprindere din localitate</i>
3.5. Recunoașterea unor meșteșugari sau artiști celebri din localitate sau din țară, a ustensilelor și articolelor moldovenești tradiționale de meșteșugărit			
3.6. Prezentarea istoriei apariției teatrului de păpuși, a teatrului de umbre și a unui fragment teatralizat dintr-un text literar, dintr-un dialog sau piesă creată	<ul style="list-style-type: none"> Elemente de decor și ornamente la diferite etnii (în artele plastice și artizanat) Compozitori celebri din Moldova. Creații muzicale despre Moldova și locuitorii ei 	3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i> , clasa 4)	<ul style="list-style-type: none"> Locuința, alimentația și vestimentația oamenilor pe parcursul istoriei. Locuințe în trecut și în prezent (<i>Istoria</i>, clasa 4)
3.7. Argumentarea construirii muzeelor și galeriilor de artă în Moldova			<ul style="list-style-type: none"> Unitatea tematică/de conținut <i>Credință (Limba și literatura română)</i>, clasa 4, manual, pp. 63-72)

<p>3.8. Distingerea de ornamente populare specifice diverselor etnii din Moldova: simboluri, imagini stilizate, cromatică</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cântăm despre patria noastră în limbi diferite. Imnul Republicii Moldova – simbol al țării 	<p>2.3. Interpretarea unor cântece despre copilărie, natură, țară (<i>Educația muzicală</i>, clasa 1-4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cântăm țara. Simbolul muzical al țării – Imnul de Stat al Republicii Moldova. Tradiții muzicale naționale: cânt, dans, sărbătorire (<i>Educația muzicală</i>, clasa 1-4)
<p>3.9. Elaborarea unui proiect de confecționare (inventare) a unui suvenir moldovenesc original și de creare a noi ornamente</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pictori și sculptori celebri originari din Moldova. Crearea lor. Muze și galerii de artă din Republica Moldova 	<p>3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De ce ne place arta plastică • Expoziție, muzeu • Opere de artă plastică: pictură, grafică, sculptură • Artiști plastici: pictori, graficieni, sculptori (<i>Educația plastică</i>)
<p>3.10. Manifestarea disponibilității și abilității, participarea în crearea traseelor turistice prin localitate, regiune, țară</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Istoria apariției teatrelor de păpuși. Marionetele, păpușile stil mănușă și teatrul de umbre • Teatrul de păpuși în Moldova contemporană. 		<ul style="list-style-type: none"> • Muzică pentru copii. Muzică pentru desene animate/spectacole/teatrul de păpuși/filme artistice (<i>Educația muzicală</i>, clasa 4)
<p>3.11. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de dezvoltarea turismului, susținerea meșterilor populari, promovarea bucătăriei naționale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ospitalitatea poporului nostru. Turismul în Republica Moldova: ieri și azi. Trasee turistice, excursii 		<ul style="list-style-type: none"> • Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: <i>Educație patriotică</i>. Subiectul tematic: <i>Expediție în trecut pentru viitor</i>
<p>4.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>letopisec, graffiti, pergamament, cronologie, cronicar, manuscris, lideri spirituali</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mijloace de comunicare: trecut și prezent. Cronografia moldovenească. Cronici 	<p>3.1. Descrierea domeniilor de activitate umană în evoluție istorică, utilizând termeni de specialitate în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Personalități și opere reprezentative din spațiul național în învățământ, știință, artă și literatură. Dimitrie Cantemir. <i>Descrierea Moldovei</i> – lucrare despre istoria, limba și obiceiurile țării. Oamenii de știință (<i>Istoria</i>, clasa 4)
<p>4.2. Argumentarea impactului unor personalități marcante asupra dezvoltării, promovării și valorificării limbilor vorbite pe teritoriul Moldovei: scriitori, poeți, prozatori, cronicari, lideri spirituali</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cei înalți cu duhul: personalitățile religioase celebre din Moldova. Liderii noștri religioși 		<ul style="list-style-type: none"> • Bisericele și mănăstirile – patrimoniul cultural al neamului și al omenirii. Centre de cultură și de educație. Cătorii lăcașelor sfinite (<i>Istoria</i>, clasa 4)

<p>4.3. Compararea diferitelor modalități de transmitere a informației în trecut și în prezent</p> <p>4.4. Manifestarea interesului pentru descoperirea și cunoașterea unor obiceiuri și tradiții ale ospitalității</p> <p>4.5. Participarea la evenimente/activități lingvistice și culturale în cadrul clasei, școlii, localității, la nivel național</p> <p>5.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>patrie, bună vecinătate, bunățate, ajutorare, grijă, respect, responsabilitate, valori, armonie, pace</i></p> <p>5.2. Identificarea și argumentarea valorilor proprii popoarelor din Moldova: valori general-umane, valori naționale, valori moral-spirituale</p> <p>5.3. Elaborarea regulilor de comunicare dintre reprezentanții diferitelor etnii, religii, confesiuni din Republica Moldova</p> <p>5.4. Descrierea unor experiențe/exemple de bună vecinătate: istorice (din Republica Moldova), actuale (din propria experiență, din experiența rudelor, cunoscuților, prietenilor)</p>	<p>• Scriitori renumiți din Moldova</p> <p>• Salutăm oaspeții în limba lor maternă</p> <p>• Prezentăm țara oaspeților de peste hotare</p> <p>• Țara mea și lumea-ntreagă</p> <p>• Pacea și armonia</p> <p>• Atitudinea față de țară, lume și diversele culturi din Moldova</p> <p>• Valorile bunei vecinătăți: Tema binelui, a înțelegerii și a păcii în folclorul popoarelor din Republica Moldova</p> <p>• Valorile lumii. Experiența istorică de coexistență pașnică în Republica Moldova: învățăm de la trecut, construim prezentul și viitorul</p>	<p>6.3. Prezentarea orală a unor cărți citite independent</p> <p>6.4. Demonstrarea interesului și a preferințelor pentru lectura suplimentară a cărților și a presei periodice pentru copii (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 4)</p> <p>2.1. Recunoașterea termenilor istorici în diverse contexte de comunicare</p> <p>2.3. Descrierea unor evenimente istorice în contextul localizării în spațiu și timp (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>2.2. Explorarea surselor istorice pentru selectarea unor informații/date/idei relevante (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>3.3. Adoptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria</i>, clasa 4)</p> <p>3.2. Argumentarea atitudinii responsabile față de păstrarea și promovarea valorilor spirituale ale comunității (<i>Educația moral-spirituală</i>, clasa 4)</p>	<p>• Tainele cărții (<i>Limba și literatura română</i>, clasa 4)</p> <p>• Unitatea tematică/de conținut <i>Bunăvoința (Limba și literatura română</i>, clasa 4, manual, pp. 87-102)</p>	<p>• Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: Educație pentru familie. Subiectul tematic: <i>Harta vacanței de vis</i></p>
<p>Modulul <i>Limba vecinului</i></p>	<p>Modulul <i>Axiologia</i></p>			

<p>6.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>comunicare constructivă, ospitalitate, colaborare, gazdă, tradiția ospitalității, conflict, soluționare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Noi și ceilalți. Comunicarea asertivă (constructivă)</i> 	<p>1.2. Rezolvarea unor situații-problemă în contexte școlare, în baza unui algoritm oferit</p> <p>1.3. Adecvarea comunicării la contexte variate în cadrul grupului de semeni (<i>Dezvoltare personală, clasa 4</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicarea în cadrul grupului de semeni. Reguli ale comunicării în grup. Acceptarea opiniilor diferite de cele personale. Formularea cererii, refuzului. Acceptarea cererii, refuzului • Situațiile-problemă în contexte școlare. Alternative de soluționare a problemelor, a situațiilor cu efecte emoționale negative (nemulțumire, frustrare, frică, îngrijorare) (<i>Dezvoltare personală, clasa 4</i>)
<p>6.2. Interpretarea unor informații, date selectate din diverse surse cu referire la tradițiile și regulile de bază de primire a oaspeților în culturi diferite</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prietenia și colaborarea. Proiect: <i>Clasa – un model în miniatură al populației Republicii Moldova</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • Unitatea tematică/de conținut <i>Prietenie (Limba și literatura română, clasa 4, manual, pp. 49-62)</i>
<p>6.3. Exprimarea opiniilor, emoțiilor, sentimentelor legate de modalitățile de soluționare a conflictelor, neînțelegerilor, situațiilor dificile</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suntem gazde primitoare. Tradițiile și regulile de primire a oaspeților în diferite culturi 	<p>3.3. Adaptarea comportamentelor respectuoase față de contribuția predecesorilor în perpetuarea valorilor culturale (<i>Istoria, clasa 4</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tradiții strămoșești. Tradiții ale neamului. Tradiții ale altor popoare (<i>Istoria, clasa 4</i>)
<p>6.4. Manifestarea comportamentelor moral-civice în contexte familiale, favorabile integrării în colectivitate, societate</p>		<p>2.1. Recunoașterea valorilor moral-spirituale în contexte familiale</p> <p>2.2. Adoptarea atitudinii respectuoase față de părinți și cei apropiați (<i>Dezvoltare personală, clasa 4</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eu în familie. Valori moral-spirituale. Răbdarea și cumpătarea, respectul și solidaritatea, înțelepciunea. Pacea și fericirea în familia mea. Familia – izvor de iubire și respect. Armonia în familie (<i>Educația moral-spirituală, clasa 4</i>)
<p>6.5. Relaționarea pozitivă: în grupuri mici în realizarea unor sarcini simple de lucru; cu ceilalți: membri din comunitatea școlii în realizarea unor sarcini, proiecte</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Activitate transdisciplinară. Clasa 4. Conținutul generic: <i>Educație pentru societate. Subiectul tematic: Parlamentul copiilor</i>

Secvențele de proiecte didactice propuse mai jos demonstrează cu prisosință necesitatea și utilitatea materialelor și a conținuturilor caietelor elaborate pentru predarea cursului opțional *Cultura buneii vecinătăți*.

Exemplul 1:

Clasa	Disciplina	Unitățile de competență	Subiectul/Conținutul curricular
I	Cultura buneii vecinătăți	2.3. Realizarea și prezentarea arborelui genealogic	• Arborele meu de familie. Strămoșii mei (din ce localități provin strămoșii mei)
	Limba și literatura română, clasa 1	2.1. Pronunțarea clară, precisă și articulată a enunțurilor 2.6. Formularea enunțurilor potrivite unor situații cunoscute de comunicare	• Prezentarea membrilor familiei (prenume, grade de rudenie primară)

Sursa suportului: *Cultura buneii vecinătăți; Eu, familia mea și vecinii*, Caiet pentru clasa I.

CĂLĂTORIA 9

MESERIILE PĂRINȚILOR NOȘTRI

Profesie – ocupație, îndeletnicire cu caracter permanent, pe care o exercită cineva în baza unei calificări corespunzătoare; meserie.

Fabrică – întreprindere industrială care folosește un sistem de mașini și de instalații tehnice pentru transformarea materiei prime în produse finite.

Instituție – organ sau organizație care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ, științific, educațional etc.

• Citește poezia. Subliniază profesiile despre care se vorbește în ea. În ce instituții, organizații, companii pot lucra reprezentanții acestor profesii?

Ce miros au meseriile?

Orice meserie Are un miros copil A pâine și a plăcinte Miroase-n brutării.	Un muncitor – mirosul De uleiuri de mașină.
În orice tâmplărie În sat sau la oraș. A scânduri noi miroase, A vrafuri de talaș.	Miroase cofetăria A nuci și scorțioară, Iar un halat de medic A doctore amară!
Un vopsitor miroase A lacuri de vopsit, Geamgiul întodeauna Va mirosi a chit.	A brazdă aromată, A câmp și spic bogat Va mirosi țărânu Ce merge la arat
Sofertul are-n haină Mirosul de benzină.	Va mirosi a pește Pescarul cel vârnjos, Și numai trândăvia Nu are vreun miros.

Gianni Rodari

• Împreună cu un coleg de clasă, completează poezia cu versurile lipsă.

Legumicultorii

Am plantat niște legume.	O udăm c-o stropitoare.
Nu-i grădină-n altă lume.	Fie planta cât de mică

CĂLĂTORIA 11

ARBORELE MEU DE FAMILIE. STRĂMOȘII MEI

• Noi ne asemănăm măcar puțin cu rudele noastre. Tu ce ai moștenit de la rudele tale? Scrie cu cine dintre ele ai în comun:

Numele – _____
prenumele – _____
culoarea ochilor – _____
culoarea părului – _____
forma nasului – _____
limba maternă – _____
ocupația preferată – _____

• Citește împreună cu învățătoarea/învățătorul:

Copacul se ține cu rădăcinile...
Se stămăște vânt. Lui Stănică i se pare că nușorul se îndoaie prea tare.
– Bunicule, mă tem să nu se rupă, zice el îngrijorat.
– Pune-o o proptea, zice bunicul. Cât îi mîntel, are nevoie de sprin.
Stănică alege un tîlî potrivit, îl înfige adînc tîngî copăcel și îi leagă ușurel unul de altul.
– Acum stai fără grijă, spune bunicul. Degrabă o să i se prindă rădăcinile și niciun vînt n-o să-i mai dea jos.
Băiatul se uită la puiet, la nucul cel bătrîn și se gîndește ceva în mîntea sa.
– Bunicule, face el, dar eu de ce nu am rădăcini? Dacă se stămăște un vînt mare-mare?...
Bunicul zîmbește:
– Dacă se stămăște un vînt mare-mare, tu ai să te ții de tîtcuț tîu și de mîmăta ta. De mine și de bunica. Și de toți ceilalți ai noștri.
Copacul se ține cu rădăcinile, iar omul – cu neamurile.

Aurel Scobioală

• Cine reprezintă rădăcinile tale?
• Explică proverbul de la sfîrșitul textului.
• Arată cu ajutorul săgeților răspunsurile:

Mama	Cine ț-a dat numele?	Sora
Tata	Cu cine ai un nume de familie comun?	Fratele
Bunica	Cu cine semeni mai mult?	Mătușa
Bunicul		Unchiul

Generație – oameni de vârstă apropiată, care trăiesc în aceeași perioadă de timp.
 Familie – totalitatea persoanelor care se trag dintr-un strămoș comun.
 Nume de familie – nume pe care îl poartă toți membrii aceleiași familii și care se transmite de la părinți la copii.
 Strămoș – persoană care a trăit cu câteva generații înaintea cuiva și din care provin membrii aceleiași familii.
 Nearni – totalitatea persoanelor înrudite între ele.
 Arbore de familie – desen în forma unui arbore sau schemă din care se văd ramificațiile unei familii și gradele de rudenie dintre membrii ei.

Citește poezia cu ajutorul părinților:

Familia mea

Suntem cinci oameni în casă, Că i-am numărat la masă: Tata, mama și bunicul, Bunica și eu, piticul. Tata-i bun și senios, Muncitor și respectuos. Despre mama ce să-ți spun?	Nu am voie să-i ascund Fapte rele, ghidușii, Când le fac ca alți copii. Bunica îmi dă povății, Cum să mă port în viață, Vă spun de bunic apoi, C-a fost primul în război.
--	---

Elena Podoleanu

- Câți membri are familia ta?
- Completează arborele de familie, scriind numele părinților, bunicii și străbunicii. Roagă părinții să te ajute, dacă nu cunoști unele informații.

- Unde s-au născut părinții tăi? Iar bunicii?
- Arată! Înseamnă pe harta Moldovei raioanele de unde provin ei.

- Scrie singur sau cu ajutorul părinților numele strămoșilor tăi cărora ai vrea să le semeni.
- Povestește în clasă în grup de ce i-ai ales anume pe ei.
- Cum ai vrea să-ți proslăvești numele în viitor?

Exemplul 2:

Clasa	Disciplina	Unitățile de competență	Subiectul/Conținutul curricular
III	Cultura bunei vecinătăți	2.1. Achiziționarea și utilizarea în comunicare a termenilor-cheie: <i>popor, trib, generație, instituție</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Meseriile părinților noștri. Unde lucrează apropiații noștri. Istoria acestor întreprinderi, ferme
	Dezvoltare personală	4.2. Aprecierea valorii muncii personale și a celorlalți 4.3. Argumentarea deciziilor privind viitorul său și a rolului studiilor în acest proces	<ul style="list-style-type: none"> • Orice muncă e frumoasă. Muncă/ocupație/profesie. Respectul față de muncă, profesii. Alegerea profesiei • Consultarea opiniei celor apropiați

imagini, secvențe didactice, prezentări Power Point.

- Dacă volumul informațional oferit pe paginile mai multor *Călătorii* depășește potențialul de lectură și de asimilare al unor elevi, sugerăm ca acesta să fie citit de către învățător sau de către elevii capabili s-o facă, oferindu-se suficiente explicații la minimumul necesar de însușit. În ceea ce privește textele, puteți recurge la lectura selectivă și comentată a acestora, în majoritatea cazurilor!

Perspectiva abordării integrate a conținuturilor prevăzute de curriculumul pentru disciplina opțională *Cultura bunei vecinătăți* deschide noi perspective de recunoaștere a dreptului fiecăruia de a avea propriile norme culturale, valori sau necesități educaționale, întru promovarea unor politici școlare care să permită egalizarea șanselor în educație și a unor strategii de valorificare a diferențelor culturale, pentru a le transforma în resurse pedagogice.

Rolul școlii ca mijloc de acomodare, de socializare și de includere a elevilor din grupurile minoritare este de neînlocuit. În acest caz, educația interculturală trebuie să dezvolte programe concepute să răspundă nevoilor fundamentale ale grupurilor minoritare de stabilire și câștigare a recunoașterii în societate. Integrarea graduală, punctuală și promptă a materialelor didactice elaborate, precum și a conținuturilor caietelor pentru disciplina *Cultura bunei vecinătăți* oferă noi oportunități, motivează pentru schimbare, permițând elevilor să înțeleagă gradual codul cultural al societății și să dobândească abilitățile și instrumentele necesare dezvoltării autonomiei personale și a încrederii în ceilalți.

Interculturalitatea se cere a fi considerată o parte componentă a realității zilnice din școală, și nu o temă sau o activitate suplimentară. Or, copilul nu poate fi lăsat singur în acțiunea sa de descoperire a similarităților și diferențelor umane, care îl înconjoară în universul mic sau extins, astfel încât trebuie creat un mediu adecvat de învățare și de explorare a diversității ca resursă didactică.

Fiecare cadru didactic trebuie să-și propună să valorifice prechizițiile culturale pe care le posedă elevii prin proiectarea unor demersuri de realizare a comunicării interculturale în învățământ, care vor conduce în mod firesc la soluționarea unor probleme. Integrarea presupune nu numai alinierea elevilor la cultura clasei, școlii, comunității, ci și integrarea experienței culturale a noului-venit în experiența comună a clasei. Or, un element cultural nu are niciodată un sens unic, izolat, ci se înscrie într-o evoluție, într-o istorie, într-o tradiție și desemnează realitatea unei experiențe concrete a vieții. Transmiterea acestui sens elevilor este un exercițiu dificil, interdisciplinar, ce imprimă acțiunii educative o dimensiune culturală.

Or, formarea competențelor interculturale reprezintă o necesitate majoră într-o societate multiculturală, aceasta urmând a fi cultivată chiar din clasele primare, iar *educația interculturală* reprezintă o formulă ce corespunde unei schimbări paradigmatică a actului educativ în favoarea unei *învățări inovatoare*. Valorile avansate de *noile educații* sunt specifice societății contemporane: pacea și cooperarea, toleranța, democrația, comunicarea și mass-media, schimbarea și dezvoltarea etc. Aceste valori îmbogățesc *conținutul axiologic al educației*, făcându-l mult mai dinamic, mai funcțional și mai atractiv.

Minimum lexical pentru Educație multilingvă

Limba română	Limba rusă	Limba ucraineană
Salut! Mă bucur să te văd.	Привет! Рад тебя видеть.	Вітаю! Я радий тебе бачити!
Bună ziua.	Добрый день.	Доброго дня!
Bună dimineața.	Доброе утро.	Доброго ранку!
Bună seara.	Добрый вечер.	Добрий вечір!
Mulțumesc.	Спасибо.	Дякую!
La revedere. Pe mâine.	До свидания. До завтра.	До побачення. До завтра.
Ce mai faci?	Что делаешь?	Як справи?
Mulțumesc, sunt bine.	Спасибо, хорошо.	Дякую, добре.
Cum te cheamă?	Как тебя зовут?	Як тебе звати?
Pe mine mă cheamă...	Меня зовут...	Мене звати...
Câți ani ai?	Сколько тебе лет?	Скільки тобі років?
Unde te duci?	Куда ты идёшь?	Куди йдеш?
Unde locuiești?	Где ты живёшь?	Де ти живеш?
Eu locuiesc pe strada...	Я живу по улице...	Я живу на вулиці..
Îți place la școală?	Нравится тебе в школе?	Тобі подобається школа?
Da, îmi place. Nu prea...	Да, нравится. Но не очень...	Так мені подобається. Не занадто.
Ai vrea să mă ajuți?	Хочешь, чтоб я помог?	Хочете мені допомогти?
Cum te simți?	Как чувствуешь себя?	Як ти себе почуваєш?
Ești bine?	Тебе хорошо?	Все добре?
Noapte bună./ O zi bună.	Спокойной ночи./ Хорошего дня.	На добраніч / Гарного дня.
Țara mea este Republica Moldova.	Моя страна Молдова.	Моя країна - Республіка Молдова.
Noi suntem prieteni.	Мы друзья.	Ми друзі
Noi învățăm, muncim și ne odihnim împreună.	Мы учимся, трудимся и отдыхаем вместе.	Ми вчимося, працюємо і відпочиваємо разом
Noi suntem vecini.	Мы соседи.	Ми сусіди.
Baștina mea este satul/ orașul....	Мой родной город/село...	Моя батьківщина - село / місто....

Limba găgăuză	Limba bulgară	Limba romani	Limba italiană
Seläm! Sevinerim buluşmamıza.	Здравей! Щастлив съм да те видя.	Mishto san! Falma mishto te dicaptu.	Ciao! Sono contento di vederti.
Zaman hayır olsun.	Добър ден	Lacio tumaro ghes	Buongiorno.
Sabaa hayır olsun.	Добро утро	Laci tumari tehari	Buongiorno.
Avşam hayır olsun.	Добър вечер	Laci tumari reat	Buona sera.
Saa olunuz!	Благодаря / Мерси	Nais tuki	Grazie.
Kalın saalıcaklan. Saba-adan.	Довиждане. До утре.	Ashen devlesa. Dicasame sasteste tehara.	Arrivederci. A domani.
Ne yapêrsin?	Какво правиш?	So keres?	Come va?
Saa ol, iim. / Saa ol, ii.	Благодаря, добре.	Nais tuki, sim mishto.	Grazie, sono bene.
Nicä senin adın?	Как се казваш?	Sar si kiro anav?	Come ti chiami?
Benim adım...	Казвам се...	Me sim..	Mi chiamo ...
Kaç yaşındaysın?	На колко си години?	Kiki bersh situ?	Quanti anni hai?
Nereyi sän gidersin?	Къде отиваш?	Kai jias?	Dove vai?
Neredä sän yaşêêrsin?	Къде живееш?	Kai trais?	Dove abiti?
Bän yaşêêrim ... soka-anda.	Аз живея по улица...	Me traisarau pii ulit-sa...	Io abito in via...
Beenersin mi sän okulda bulunmaa?	Харесва ли ти училището?	Cialioltu la shcolati?	Ti piace à scuola?
Beenerim. Ama diil pek...	Да, харесва ми. Но не много...	Va, cialiolma. Na prea...	Si, mi piace. Non troppo ...
İsteersin mi bän yardım edim?	Искаш ли да ти помогна?	Dashtis te ajiutosma?	Vuoi aiutarmi?
Nicä duyêrsin kendini?	Как си? / Как се чувстваш?	Sar san?	Come ti senti?
Sana ii mi?	Добре ли си?	San mishto?	Stai bene?
İi gecelär / İi günnär	Лека нощ./ Приятен ден.	Laci kiri reat/ Lacio kiro ghes	Buona notte / Buona giornata
Benim memleketim Moldova.	Моята страна е Молдова.	Miri them sili Republica Moldova.	Il mio paese è la Repubblica di Moldavia.
Biz dostuz / kafadarız.	Ние сме приятели.	Amen sam amale.	Noi siamo amici.
Biz üüreneriz, çalışêriz hem barabar dinneriz.	Ние учим, работим и почиваме заедно.	Amen skaas, keras butitai hodinisami andic tan.	Impariamo, lavoriamo e riposiamo insieme.
Biz komuşuyuz.	Ние сме съседни/комшии.	Amen sam vecinea.	Siamo vicini.
Benim ana kasabam / küüyüm...	Моят роден град е... Моето родно село е ...	Miro gau/foru silu...	Mio paese / la mia città ....

**Межкультурное
образование через
Культуру
добрососедства**

МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ

Межкультурное образование через *Культуру добрососедства*

Методическое пособие

Автор:
Алла НИКИТЧЕНКО

Кишинэу, 2020

373.3.015=135.1=161.1

G 70

Kнига разработана в рамках проекта «Расширение внедрения факультативной дисциплины «Культура добрососедства» в школах Республики Молдова – 2019», которая реализуется CE PRO DIDACTICA (www.prodidactica.md), в сотрудничестве с международной сетью глобального партнерства по предотвращению военных конфликтов, регион Восточной Европы – GPPAC – www.gppac.net.

Мнения, выраженные в этом пособии, принадлежат авторам и не обязательно отражают позицию спонсора или организаций – исполнителей проекта.

Colecția *Biblioteca PRO DIDACTICA*

Seria *AICI ȘI ACUM*

Finanțator: Nonviolence International
https://washingtonpeacecenter.org/ag_nonviolenceinternational

Coordonator proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Redactare: Tatiana ZAIKOVSKI

Copertă și procesare computerizată: Nicolae SUSANU

Tipar: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Prepress: Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

str. Armenească, 13, mun. Chișinău, MD-2012

tel.: (022) 54 25 56, fax: (022) 54 41 99

e-mail: prodidactica@prodidactica.md

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Educație interculturală prin "Cultura bunei vecinătăți" : Ghid metodologic =
Межкультурное образование через "Культуру добрососедства" : Методическое пособие/
aut. [text lb. rom.]: Viorica Goraș-Postică, Daniela State, aut. [text lb. rusă]: Алла Никитченко;
coord. proiect: Viorica Goraș-Postică ; Centrul Educațional "Pro Didactica". – Chișinău:
Centrul Educațional "Pro Didactica", 2020 (Tipogr. "Bons Offices"). – 50 ; 22 p. –
(Colecția "Biblioteca Pro Didactica", ISBN 978-9975-3013-2-9)
(Seria "Aici și Acum", ISBN 978-9975-3013-3-6).
Tit., text paral.: lb. rom., engl. – Pag. var. – Carte-valet (inversă). – Referințe bibliogr.: p. 10 (11 tit.). –
Finanțator: Nonviolence International. – 200 ex.
ISBN 978-9975-3259-6-7.

Методические рекомендации по использованию дидактических материалов курса по выбору «Культура добрососедства»

Поликультурный подход в системе образования Республики Молдова активно внедряется и развивается.

Кодекс об образовании Республики Молдова (2014)

Статья 4. Государственная политика в области образования

- ▶ с) реализация образовательного идеала и образовательных целей, формирование национального сознания и национальной идентичности, продвижение общечеловеческих ценностей и устремлений общества к европейской интеграции.

Статья 6. Образовательный идеал

- ▶ Образовательный идеал школы Республики Молдова состоит в формировании инициативной и способной к саморазвитию личности, которая обладает не только системой знаний и необходимых компетенций для востребованности на рынке труда, но и независимостью мнений и действий, открытостью к межкультурному диалогу в контексте освоенных национальных и мировых ценностей.

«Научиться жить вместе» – межкультурная компетенция, которая является основой развития межкультурного диалога. Межкультурный диалог представляет особый способ межкультурной коммуникации, направленный на взаимопонимание и взаимообогащение общающихся субъектов в условиях множественности культур.

Межкультурная компетенция стала одной из основных при переработке курикулов по всем обязательным школьным дисциплинам в 2018 г. (начальная школа) и 2019 г. (гимназическое и лицейское образование).

С целью расширения знаний по обязательным школьным дисциплинам и формирования ключевых компетенций Министерство образования, культуры и исследований Республики Молдова разрабатывает и внедряет курсы по выбору. Одним из таких факультативных курсов, который с 2012–2013 учебного года включен в Учебный план (рекомендуемый список курсов по выбору), является курс **«Культура добрососедства»** для 1–4 классов.

Общество и государство через содержание образования должны помочь ученику овладеть знаниями не только о своей собственной, но и о многих культурах, которые его окружают, научить учащихся правильно оценивать поведе-

ние других людей, адекватно реагировать на их традиции, семейный уклад.

В 2018–2019 учебном году Министерство образования, культуры и исследований Республики Молдова ввело изменения в варианты Учебных планов. Изменения касаются многих нововведений. Так, одно из них – это сокращение 1 часа предмета по выбору для учебных заведений с контингентом учащихся украинской, гагаузской и болгарской национальностей (см. Учебные планы для начального, гимназического и лицейского образования на 2018–2019 учебный год. Chişinău: Liceum, 2018, с. 62) из-за превышения допустимых санитарно-гигиенических норм нагрузки учащихся. Вариант учебных планов *2.4. Начальная школа и гимназия с русским языком обучения для учащихся украинской, гагаузской, болгарской национальностей* превышает на 6–7 часов стандартный учебный план, так как преподаются сразу 4 языка и этнонациональный компонент.

Введение нового учебного плана исключило 1 час, который использовался для преподавания курса по выбору *«Культура добрососедства»*. Это коснулось только одного варианта учебного плана, а другие учебные заведения, работающие по иным вариантам учебных планов, продолжают преподавать курс по выбору *«Культура добрососедства»* в полном объеме.

Вместе с тем, учитывая, что курс *«Культура добрососедства»* приобрел широкий интерес и любовь учителей, учащихся и родителей (благодаря его актуальности, хорошей дидактической обеспеченности, профессиональной подготовке учителей в образовательном центре ProDidactica) особенно в учебных заведениях АТО Гагаузии и других местах компактного проживания национальных меньшинств, рекомендуем продолжать использовать материалы и дидактические технологии курса *«Культура добрососедства»* на уроках:

- *духовно-нравственного воспитания;*
- *истории, культуры и традиций народа;*
- *музыкального воспитания;*
- *развития личности;*
- *познания мира;*
- *истории;*
- *трудового воспитания;*
- *изобразительного искусства.*

Цель курса «Культура добрососедства» – воспитание социально компетентных, критически мыслящих и толерантных личностей, граждан и патриотов Республики Молдова, которые разделяют демократические ценности и ответственно относятся к родному краю, стране, стремятся сохранять, развивать и приумножать природный, экономический и культурный потенциал своей Родины.

Для достижения указанной цели необходимо реализовать следующие **задачи:**

- внедрить системный подход к проведению целенаправленной работы по формированию социальной и гражданской компетентности и одной

из ее составляющих – толерантности (в широком смысле, то есть этнической, религиозной, языковой, гендерной, возрастной, социальной и др.) не только учащихся, но и их родителей;

- снизить учебную и информационную нагрузку на учащихся за счет интеграции тем и акцентировать развивающую и воспитательную составляющую образования;
- формировать видение своего места в настоящем и будущем родного края как основополагающего элемента воспитания патриота Республики Молдова;
- формировать стойкий интерес к жизни, культуре, проблемам страны, установки на конструктивную деятельность, повышение социальной компетентности ответственности молодежи за благосостояние родного края и страны как составляющей гражданской обязанности;
- формировать умения вести диалог и переговорный процесс, решать проблемные и конфликтные вопросы в соответствии с демократическими принципами и принципами «культуры мира»;
- развивать критическое мышление, формировать личную позицию, умение выдвигать новые конструктивные идеи;
- способствовать развитию интеграционных процессов и повышению уровня гражданской идентичности;
- способствовать приобретению знаний и умений отстаивать свои права по приобретению опыта активных социальных действий;
- противостоять развитию негативных культурных авто- и гетеростереотипов, снизить ощущение приниженности, дискриминации, повысить политкорректность.
- снизить агрессивность детей, привить навыки мирного разрешения конфликтных ситуаций;
- развивать навыки успешной межкультурной коммуникации учащихся и их родителей;
- популяризировать историю и культуру различных этносов, представители которых проживают в Республике Молдова;
- прививать интерес к родному и государственному языку, к изучению языков своих соседей, развивать языковую толерантность и мотивацию к овладению иностранными языками;
- дать представление о разнообразии религий, ментальных особенностях соседей, их мировосприятии и ценностях;
- ознакомить с историей села/города и страны посредством устной истории, формировать умения дополнять материал, который дан в учебниках истории;
- системно осуществлять профориентационную работу, направленную на знакомство с профессиями, которые будут необходимы в будущем, учитывая перспективы развития экономики страны.

Содержание курса является интегрированным. Он систематизирует знания

учащихся по различным предметам. Это позволяет им увидеть явления окружающей жизни в их взаимосвязи и взаимовлиянии. А приоритетность воспитательных и развивающих заданий через активную практическую деятельность будет способствовать формированию определенных навыков и моделей поведения, в первую очередь направленных на развитие личности, ее социальной компетентности, гражданской ответственности, уважения к разнообразию.

Компетентностный потенциал курса

1. Общение на государственном языке.
2. Способность общения на родном и иностранном языках.
3. Математическая компетентность.
4. Компетентность в области природоведческих наук, техники и технологий.
5. Информационно-коммуникационная компетентность.
6. Обучение на протяжении жизни.
7. Инновационность, инициативность и предприимчивость.
8. Гражданские и социальные компетентности, связанные с идеями демократии, справедливости, равенства, прав человека, благосостояния и здорового образа жизни, с осознанием равных прав и возможностей.
9. Культурная компетентность. Осведомленность и самовыражение в сфере культуры.
10. Экологическая компетентность.

Специфические компетенции предмета

Особенностями данного курса являются:

- его интегративный характер, позволяющий формировать целостный взгляд учащихся на прошлое, настоящее и будущее родного края; углубление представлений и знаний, полученных в процессе изучения курса;
- воспитательная функция курса, ориентированная, прежде всего, на развитие ответственного отношения учащихся к родному краю и формирование личностных качеств юного гражданина Республики Молдова;
- направленность курса на адаптацию и ориентирование учащихся на возможность и перспективность строить свое будущее в Республике Молдова;
- акцентирование внимания учащихся на ряде не рассмотренных в содержательной части других школьных предметов проблем Республики Молдова;
- изучение особенностей лексики взаимодействия для общения на языках народов, проживающих в Республике Молдова;
- привлечение семьи, общины в качестве источника информации и активного участника учебного процесса;
- приобретение знаний, умений и навыков распознавания конфликтной ситуации, ее предотвращения или разрешения ненасильственным путем;
- возможности трансформации данного курса в учебный предмет инвариантной части, спецкурс или факультатив в зависимости от наличия учебных часов в рабочем учебном плане школы.

Принципы и особенности организации преподавания курса:

- единство изучения всех регионов (севера, центра, юга) как субъектов Республики Молдова;
- приоритетность воспитательных задач;
- единство урочной, внеурочной и внеклассной работы;
- опора на знания об окружающем мире и родном крае, полученные в повседневной жизни, из СМИ, в семье;
- максимальное вовлечение учащихся в практическую деятельность по изучению родного края через участие в реальной жизни своего города, села, школы;
- выделение не менее трети учебного времени на практические занятия, нестандартные уроки и экскурсии, направленные не только на усвоение учащимися программного минимума знаний, но и на получение прагматического опыта и впечатлений;
- использование тренингов, интерактивных форм и методов обучения, в том числе по методикам «равный – равному», «case-study» и др.

В ходе преподавания «Культуры добрососедства» необходимо осуществлять:

1. Воспитание основ духовной культуры, формирование морально-этического отношения:
  - *к семье, родному дому, городу (селу, поселку), Родине;*
  - *к природе родного края;*
  - *к языку, истории и культурному наследию своего народа и людей, среди которых проживает учащийся.*
2. Побуждение ученика к проявлению сострадания, заботливого отношения, внимания к родным и близким людям, к друзьям и сверстникам, в том числе к представителям различных национальностей и религий, к тем, кто о нем заботится в школе, дома или сам нуждается в его участии.
3. Воспитание уважительного отношения к людям и результатам их труда, родной земле, государственной символике и этническим символам, традициям страны, к государственным и религиозным праздникам.
4. Воспитание уважительного отношения не только к своей национальности, но и уважения, симпатии, добрых чувств к людям других национальностей, чувства собственного достоинства и толерантности.
5. Ознакомление с особенностями языка и быта, с традициями людей, проживающих в Республике Молдове, в том числе с семейными и религиозными обычаями, народным этикетом, традициями гостеприимства.
6. Обучение этике межнационального общения и «культуре мира».
7. Формирование активной гражданской позиции, чувства патриотизма и национальной гордости, позитивного отношения к разнообразию культур.
8. Создание условий для краеведческой деятельности и изучения народных традиций в учебных заведениях.

Все эти задачи реализуются при изучении различных обязательных школьных предметов, а особенно *«Духовно-нравственного воспитания»*, *«Истории, культуры и традиций народа»*, *«Музыкального воспитания»* и *«Развития личности»*.

Важно формировать у учащихся элементы этнического самосознания и заботиться о том, чтобы дать им первые элементарные знания о культуре людей, проживающих в Республике Молдова, привить навыки толерантного взаимодействия.

Чтобы профессионально строить свою работу, самому педагогу необходимо осмыслить понятие «толерантность».

В первой статье Декларации принципов толерантности, принятой государствами – членами ООН 16 ноября 1995 г. в Париже, содержание термина раскрывается следующим образом:

«1.1. Толерантность означает уважение, принятие и правильное понимание богатого многообразия культур нашего мира, наших форм самовыражения и способов проявления человеческой индивидуальности. Ей способствуют знания, открытость, общение и свобода мысли, совести и убеждений. Толерантность – это гармония в многообразии. Это не только моральный долг, но и политическая, и правовая потребность. Толерантность – это добродетель, которая делает возможным достижение мира и способствует замене культуры войны культурой мира.

1.2. Толерантность – это не уступка, снисхождение или потворство. Толерантность – это прежде всего активное отношение, формируемое на основе признания универсальных прав и основных свобод человека. Ни при каких обстоятельствах толерантность не может служить оправданием посягательств на эти основные ценности, толерантность должны проявлять отдельные люди, группы и государства.

1.3. Толерантность – это обязанность способствовать утверждению прав человека, плюрализма (в том числе культурного плюрализма), демократии и правопорядка. Толерантность – это понятие, означающее отказ от догматизма, от абсолютизации истины и утверждающее нормы, установленные в международных правовых актах в области прав человека.

1.4. Проявление толерантности, которое созвучно уважению прав человека, не означает терпимого отношения к социальной несправедливости, отказа от своих или уступки чужим убеждениям. Это означает, что каждый свободен придерживаться своих убеждений и признает такое же право за другими. Это означает признание того, что люди по своей природе различаются по внешнему виду, положению, речи, поведению и ценностям и обладают правом жить в мире и сохранять свою индивидуальность. Это также означает, что взгляды одного человека не могут быть навязаны другим.

Понятие «этническая толерантность» включает в себя два блока:

1. систему ценностей, взглядов, стереотипов демократического толка, базирующихся на признании принципа толерантности в межэтнических

отношениях;

2. умение человека принимать людей с иной культурой, сознанием, традициями и психологическую готовность к взаимодействию с представителями других национальностей на основе толерантности и согласия.

Выделенные блоки этнической толерантности личности могут быть положены в основу целенаправленной воспитательной работы с учащимися по формированию у них толерантного сознания.

Следуя приведенной структуре, целесообразно построить эту работу по двум основным направлениям.

- *Первое* связано с ознакомлением учащихся с современными ценностями из области межэтнических отношений.
- *Второе* ориентировано на то, чтобы научить учащихся конкретным способам и формам толерантности взаимодействия с представителями других национальностей, приемам предотвращения и разрешения конфликтных ситуаций (практическая составляющая компетентности в вопросе этнической толерантности).

Реализация толерантного поведения на практике предполагает соблюдение нескольких *принципов*:

1. *Осознавая себя носителем определенной культуры и языка, признавать это право за другим.*

Г. Сковорода писал, что каждый должен познать свой народ и в народе познать себя. Лишь осознав себя частицей своего народа, своей культуры и языка, человек может признать за другим право гордиться своим народом и открыто проявлять свою этничность. Только в зеркале иной культуры человек может осознавать свою собственную, увидеть ее ярче, объемнее, многообразнее, ощутить себя частью целого, хранителем и продолжателем традиций.

2. *Не стремиться подчинить себе другого.*

О толерантности можно говорить только в том случае, когда у партнеров отсутствует стремление подчинить, подавить другого своей властью, авторитетом, достатком, силой оружия. Следовательно, толерантность строится только на основе некоторого равенства позиций взаимодействующих субъектов. Оно должно обязательно включать уважение достоинства каждого, право на наличие и сохранение индивидуальности, проявление которой ограничивается в той мере, в какой это требуется для достижения общего результата деятельности.

3. *Изучать другого.*

Поскольку толерантность базируется на уважении достоинства взаимодействующих субъектов, то для партнеров становится обязательным изучение того, что каждый из них считает в себе наиболее ценным, значительным для общения. К сожалению, в современном обществе само желание, а тем более умение изучать другого человека как интересного, своеобразного субъекта редко присутствует и у взрослых, и у детей. Между тем подобная деятельность развивает познавательный интерес и познавательную активность учащихся, что спо-

способствует формированию творческой личности. Этот аспект чрезвычайно важен для педагогов. Ознакомление учащихся с культурой, традициями, образом жизни представителей других национальностей позволит перевести присущую многим людям оценочную деятельность в познавательную. Это, в свою очередь, предполагает активный поиск разными людьми того ценного, что может быть основой для их совместного существования. Тем самым у личности формируется способность признавать наличие иных взглядов, мнений, представлений, способов поведения, а также плюралистичность восприятия окружающего мира и отношения к нему. Человек может лучше узнать свою собственную культуру через призму непохожести, увидев ее в зеркале других.

4. Принимать другого таким, какой он есть.

Это условие означает, что субъекты взаимодействия не должны стремиться переделать друг друга, а воспринимать другого как нечто целостное со всеми индивидуальными особенностями.

5. Акцентировать внимание на объединяющих факторах.

Для достижения толерантности взаимодействия важно найти то, что объединяет людей, а не разъединяет их. Поэтому необходимо сначала выделять общее, а лишь потом фиксировать внимание на отличительных особенностях в положительном эмоциональном контексте, формируя тем самым позитивные этнические стереотипы.

Общие методологические подходы к построению педагогического процесса:

- от восприятия к идеям и обобщениям;
- накопление опыта различных контактов с объектами окружающего мира, рефлексия этого опыта, интеграция впечатлений в целостную картину мира;
- через приобщение к духовной сокровищнице своей нации к пониманию того, что мир прекрасен своим многообразием;
- этнокультурный компонент (фольклор, народные игры, декоративно-прикладное искусство, природа) позволяет создать необходимый для детского восприятия эмоциональный фон, пробудить интерес, повысить уровень мотивации к обучению. Это средство пробуждения познавательной активности, самостоятельности, яркой индивидуальности, художественного развития, приобщения к красоте и самобытности народа. Это путь к культуре отношений между людьми.

Доброжелательное отношение к человеку иной расы, национальности и конфессиональной группы формируется с учетом трех компонентов: познавательного, эмоционального и поведенческого (волевого).

Средством формирования у учащихся этики межнационального общения служат педагогически направленное общение со сверстниками и взрослыми людьми разных национальностей, народное творчество, игры, художественная литература и др. Началом работы по формированию у учащихся толерантности в межнациональном общении является развитие у них эмоционально-положи-

тельного отношения к самому факту существования разных народов, языков, культур, вкусов.

Работа с учащимися в этом направлении должна быть интегрирована по своему содержанию. Рекомендуется предоставить им основные сведения о Республике Молдова, связанные с историей, культурой, обычаями и бытом всех национальностей, информацию по этике, эстетике, экологии. Необходимо познакомить учащихся с элементами разных видов искусств, в том числе живописи, музыки и литературы.

При ознакомлении с культурой людей, проживающих в Республике Молдова, нельзя привлекать внимание учащихся только к национальным особенностям в ущерб идее общности всех людей на планете. Необходимо акцентировать их внимание на богатстве культур и их взаимопроникновении, на талантах людей и их положительных человеческих качествах, нравственных идеалах. Знакомя учащихся с различными культурами, следует исходить, прежде всего, из национального состава класса.

В контексте данной программы нужно обратить внимание на то, что воспитание патриотических чувств у учащихся должно базироваться на добром отношении к представителям других национальностей.

Учителя должны содействовать овладению учащимися элементарной этикой межнациональных отношений, формированию представлений о том, что люди на Земле должны жить в мире и дружбе.

Реализация содержания «Культуры добрососедства»

1. Люди Республики Молдова и их культуры

Цель: Формирование социальных навыков толерантного поведения, развитие осознанного отношения к себе как самостоятельной личности, равной с другими людьми, интереса к окружающим людям и их культурным традициям, готовности воспринимать позитивный социальный опыт, формирование позитивных этнических стереотипов, желания познать людей и делать добрые дела.

Задачи:

- помочь осознать свое «я», находить общее и отличительное между собой и другими, понять, что собственное имя указывает на индивидуальность, на половую и национальную принадлежность;
- приобщать к общению с взрослыми и сверстниками, создавая условия для речевого общения в разных видах учебной деятельности;
- формировать позитивное отношение к народным играм, расширять тематику и содержание игр, учить налаживать дружеские отношения со сверстниками;
- развивать интерес к незнакомой речи, позитивное эмоциональное реагирование на нее, навыки восприятия и воспроизведения;

- знакомить с устным народным творчеством и музыкальным фольклором людей, живущих в Республике Молдова;
- поощрять развитие интереса к многообразию культур окружающего их мира людей;
- приучать к посильному участию в фольклорных праздниках;
- создавать условия, способствующие осознанию принадлежности к своему роду, семье, ее традициям и обычаям, помогая ученику почувствовать гордость за это;
- способствовать возрождению, сохранению и развитию культур через ознакомление учащихся с их элементами;
- учить устанавливать и развивать позитивные контакты с окружающим миром и людьми;
- помогать учащимся в овладении элементарными навыками речевого общения в условиях близкородственной и неблизкородственной языковой среды;
- совершенствовать и обогащать читательский опыт учащихся, расширять жизненный опыт, знания о людях Республики Молдова, о Родине, поддерживать и развивать детскую впечатлительность и эмоциональность;
- обогащать эмоциональный мир учащихся восприятием музыкального наследия людей, живущих в Республике Молдова, вызывать интерес к народной музыке;
- акцентировать внимание на общедоступности культур людей в Республике Молдова и показывать своеобразие каждой из них в позитивном аспекте;
- формировать убежденность в том, что Республика Молдова – наш общий дом и вместе надо заботиться о ее природе, истории, культуре, жить в мире друг с другом.

Посредством коммуникативной деятельности учащиеся способны познать окружающий мир и людей, так как общение с людьми является своеобразным видом приобщения к жизни через согласование личных действий с действиями других людей. Задача педагога – направить познавательную активность учащихся, быть проводником в незнакомом мире взрослых.

Для того чтобы выполнить задачи курса, необходимо создать соответствующую предметно-пространственную среду. Она должна быть оснащена разными материалами для ознакомления с окружающим их миром людей, вещей и природы: литературные и фольклорные произведения, иллюстративный материал, видео- и аудиозаписи и т. д.

При этом необходимо следовать известным дидактическим принципам «от простого к сложному», «от знакомого, понятного к новому, неизведанному», то есть сначала знакомить учащихся с их ближайшим окружением, ориентироваться на их личный опыт, учитывать эмоциональный фактор в познании.

2. Знакомить учащихся с «языком соседа» необходимо, исходя из национального состава конкретной группы учеников, при этом педагог должен побуждать их использовать формулы речевого этикета на родном языке. В ус-

ловиях неблизкородственной языковой среды следует учитывать возрастные, психические особенности, а также наличие цепкой языковой памяти и их коммуникативную предрасположенность. В процессе общения на «языке соседа» нужно способствовать формированию умения действовать в речевом и неречевом планах. Изучение «языка соседа» не должно быть оторвано от изучения основ культуры его носителя. Особое внимание рекомендуется уделить работе с семьей, так как влияние семьи является решающим фактором в становлении речи.

3. Традиционная и современная культура людей, живущих в Республике Молдова

Материал необходимо подавать так, чтобы раскрыть разнообразие культур людей, проживающих в Республике Молдова. Работа по ознакомлению учащихся с народными промыслами и декоративно-прикладным искусством может быть организована как кружковая деятельность, которая обогатит представления учащихся о разнообразии промыслов, позволит привить некоторые навыки и умения. Учащихся нужно познакомить с такими видами работ, как вышивка, мозаика, плетение, художественная чеканка, изготовление изделий из бисера, гончарство, резьба по дереву, ковроткачество и др.

4. История людей и памятников

Формирование целостной картины мира учащихся лучше начинать с ознакомления с особенностями того населенного пункта, в котором они проживают, показав конкретные памятники, оставленные различными народами.

5. Художественная литература

Художественные произведения играют значительную роль в формировании межкультурных и межнациональных связей, способствуют взаимопониманию и взаимообогащению внутреннего мира людей.

Источниками художественного чтения и рассказывания учащимся являются:

- устное народное творчество и фольклор;
- произведения классической и современной литературы;
- произведения молдавских писателей и поэтов.

6. Музыка народов Республики Молдова

Развитие у учащихся общей музыкальности рекомендуется осуществлять, используя наряду с классическим и высокохудожественным современным музыкальным репертуаром фольклорные произведения молдаван и произведения современных авторов Республики Молдова. При проведении праздников хорошо вводить фольклорный материал на родном языке и на «языке соседа».

7. Работа с семьей

Формирование положительных этнических взаимоотношений между учащимися желательно начинать с младших классов, а именно – с воспитания культуры межличностных отношений и межнационального взаимодействия.

Необходимо учитывать то объективное обстоятельство, что ученик является субъектом определенного социума и на его развитие в первую очередь оказывают влияние все члены семьи и родственники. Поэтому эффективность

деятельности будет в большей степени зависеть от эффективности работы педагогов с родителями.

Именно семья определяет стартовое развитие ребенка вообще и влияет на развитие его межличностных взаимоотношений с другими детьми в частности.

Формами работы с родителями могут быть:

- встречи с интересными людьми, среди которых могут быть и родители, по тематике: «Давайте познакомимся», «Наш класс – многонациональный дом», «Особенности воспитания детей в многонациональных семьях», «Роль родителей в воспитании будущих граждан Республики Молдова», «Национальные обычаи и традиции»;
- дни открытых дверей;
- дни, недели, декады, фестивали национальных культур;
- открытые занятия по таким темам, как: «Приглашаем в дом гостей», «Встречаем праздник», «Празднование дней рождения», «Живем в мире и согласии», «Национальная кухня» и др.;
- организация работы музеев, комнат, уголков по народоведению, краеведению, этнографии;
- пошив национальных костюмов к праздничным мероприятиям;
- встречи родителей, например: «Дружат дети – дружат семьи». На этих встречах учащиеся могут знакомиться с семьями своих друзей, вместе встречать праздники, что будет способствовать сплочению родителей и детей.

8. *Природа Республики Молдова.* Формирование элементов экологического мировоззрения, экологической воспитанности, развитие позитивного эмоционально-ценностного отношения к природному окружению посредством ознакомления с разнообразием природы.

Задачи:

- развивать интерес к природным объектам и явлениям, вызывать положительный эмоциональный отклик при общении с ними;
- обогащать представление о разнообразии природы ближайшего окружения.

Предмет *«Культура добрососедства»* был разработан по разделам:

Раздел «Я, моя семья и мои соседи»

Раздел «Географическая среда»

Раздел «История»

Раздел «Традиционная и современная культура»

Раздел «Язык соседа»

Раздел «Аксиология»

Раздел «Конфликтология»

Для каждого класса, в помощь ученикам и учителю, изданы: *Куррикулум и Рабочая тетрадь для ученика.*

Темы путешествий, предлагаемые авторами рабочей тетради, являются про-

думанными, увлекательными, актуальными. Они способствуют формированию поликультурной, толерантной, всесторонне развитой личности.

Предлагаем использовать некоторые темы из «*Культуры добрососедства*» на уроках других предметов.

Исходя из той или иной темы преподаваемой дисциплины, можно использовать, в качестве дополнительного, материал из тетрадей для 1–4 классов предмета «*Культура добрососедства*», а также дидактические и аудиоматериалы, усовершенствованные и переизданные в 2018 г. образовательным центром ProDidactica. Все материалы и методические рекомендации размещены на сайте указанного центра – prodidactica@prodidactica.md. Справки можно получить по телефону 022 54 25 56.

Например:

В 3 классе на уроке по предмету «*Духовно-нравственное воспитание*» рассматривается тема – «Красота дружбы», и эта же тема предлагается в курсе «*Культуры добрососедства*» как *Путешествие 2* на стр. 7 в тетради для 3 класса. Можно объединить материалы и более качественно и полно изучить с учащимися данную тему и т. д.

Каждый указанный предмет содержит темы, во время преподавания которых можно использовать материалы «*Культуры добрососедства*», опыт, приобретенный учителями во время тренингов и семинаров в образовательном центре ProDidactica, рекомендации 4-летнего мониторинга, осуществляемого Министерством образования, культуры и исследований в учебных заведениях Республики Молдова.

При разработке *долгосрочного (календарного) планирования* учитель может сразу совмещать родственные темы из предмета «*Культура добрососедства*» при изучении других дисциплин, учитывая, что уже имеется хорошо разработанный богатый материал и опыт преподавания указанного курса по выбору.

Так, ниже приводится таблица, которая наглядно демонстрирует, как можно использовать материал «*Культуры добрососедства*» и других родственных школьных предметов.

Каждый учитель может самостоятельно разработать таблицу или сделать отдельную пометку в долгосрочном планировании для 1–4 классов общего образования.

Предмет <i>Развитие личности, 4 класс</i>	Модуль 1 Искусство познания себя и других	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	<i>Уверенность в себе и в других людях.</i> Потребность в неприкосновенности частной/личной жизни. Роль и необходимость личного пространства.	<i>Раздел «Я, моя семья и мои соседи», 1 класс</i>

	<p>Контроль и выражение эмоций. Контроль гнева. Расслабление. Демонстрация контроля эмоций поведением в школе и дома.</p> <p>Общение и конфликты. Причины конфликтов между сверстниками. Эмоции в конфликтных ситуациях. Методы разрешения конфликтов в школе (компромисс, уклонение, сглаживание).</p> <p>Жестокое обращение со стороны сверстников. Признаки оскорбительного поведения со стороны других. Методы самообороны в ситуациях унижения, передразнивания, преследования.</p> <p>«Законы сохранения доброты». Менеджмент класса: решение конкретных ситуационных задач.</p>	<p><i>Раздел «Конфликтология», 1 и 2 класс</i></p>
<p>Предмет <i>Развитие личности, 4 класс</i></p>	<p>Модуль 2 Обеспечение качества жизни</p>	<p>Тема из раздела «Культуры добрососедства»</p>
	<p>Ресурс времени. Виды деятельности и эффективное распределение времени.</p> <p>Пути получения информации. Общение с окружающими, СМИ.</p> <p>«Мудрые книжные полки». Библиотека.</p> <p>Людям свойственно ошибаться. Признание и принятие ошибок. Преодоление разочарования. Просьба о помощи.</p> <p>Запасы, которые необходимо сохранять: вода, электричество, тепло, природные материалы и т. д. Способы экономии.</p> <p>Источники обучения. Модели общения, которые могут научить.</p>	<p><i>Раздел «Традиционная и современная культура»</i></p> <p><i>Раздел «История»</i></p> <p><i>Раздел «Аксиология»</i></p> <p><i>Раздел «Язык соседа»</i></p> <p><i>Раздел «Конфликтология», 1 класс и 2 класс</i></p> <p><i>Раздел «Географическая среда»</i></p> <p><i>Раздел «История»</i></p>
	<p>Модуль 3 Здоровый образ жизни</p>	<p>Тема из раздела «Культуры добрососедства»</p>

	<p>Учеба и активный отдых. Возможности и пределы учебной деятельности. Возрастные особенности и формы активного отдыха</p> <p>Спорт и здоровье. Виды спорта. Влияние спорта на развитие организма.</p> <p>«Своя игра», «Азбука здоровья». Любимые виды спорта</p>	<p>«Географическая среда» «История» «Конфликтология»</p>
	<p>Модуль 4 Проектирование профессиональной карьеры и развитие предприимчивости</p>	<p>Тема из раздела «Культуры добрососедства»</p>
	<p>Личные качества, которые раскрываются повседневно. Сильные стороны каждого. Способы выявления сильных сторон: самооценка, взаимная оценка.</p> <p>Любой труд прекрасен. Работа/занятие/профессия. Уважение к труду. Выбор профессии. Мнение близких людей о выборе профессии.</p>	<p>«Конфликтология» «Язык соседа» «История» «Традиционная и современная культура»</p>
	<p>Модуль 5 Личная безопасность</p>	<p>Тема из раздела «Культуры добрососедства»</p>
	<p>Ситуации риска в природной среде. Доступные/недоступные места для отдыха и развлечений в природе. Известные и малоисследованные места. Возможные опасности, вызываемые растительностью и животными, водными бассейнами.</p>	<p>«Географическая среда»</p>
<p>Предмет История, 4 класс</p>	<p>Модуль 1 История нас учит</p>	<p>Тема из раздела «Культуры добрососедства»</p>
	<p>История – учитель жизни. Что такое история. Исторические источники. Письменные и устные исторические источники. Место семьи в истории. Прошлое семьи. Семейные праздники Жизнь детей на протяжении истории. Детские игры. Родной край. Родина. Этнические сообщества, проживающие на территории родного края. Урок-обобщение.</p>	<p>«История» «Традиционная и современная культура» «Язык соседа»</p>

Предмет <i>История</i>, 4 класс	Модуль 2 Исторические события и исторические личности	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Республика Молдова. Независимое демократическое государство. Урок-обобщение. <i>Люди, которыми гордится село (город), район, республика.</i> <i>Республика Молдова – европейское государство.</i>	«Географическая среда» «История» «Традиционная и современная культура» «Язык соседа»
Предмет <i>История</i>, 4 класс	Модуль 3 Ценности и традиции в истории	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Выдающиеся произведения и личности национального значения в области образования, науки, искусства и литературы. Дмитрий Кантемир. «Описание Молдовы» – исторический труд об истории, языке и обычаях страны. Деятели науки. Музыкальные, литературные, художественные и другие произведения искусства. Церкви и монастыри – культурное наследие предков и человечества. Культурные и образовательные центры. Ктиторы (основатели) храмов. Крепости – оборонные и торговые центры. Античные и средневековые крепости национального и мирового пространства. Традиции предков. Традиции других народов. Местные и национальные праздники. Религиозные праздники. Жилище: питание и одежда людей на протяжении истории. Жилье в прошлом и настоящем. Питание. Национальный костюм и повседневная одежда. Урок-обобщение.	«История» «Традиционная и современная культура» «Аксиология» «Традиционная и современная культура», 1 класс
Предмет <i>Познание мира</i>, 4 класс	Модуль 1 Человек – часть природы	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Разнообразие природы.	«Географическая среда»
Предмет <i>Познание мира</i>, 4 класс	Модуль 3 Человек – существо биологическое	Тема из раздела «Культуры добрососедства»

	Питание человека.	<i>«Традиционная и современная культура», 1 класс</i>
Предмет <i>Познание мира,</i> 4 класс	Модуль 4 Земля – часть Вселенной	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Охрана окружающей среды: влияние деятельности человека. Групповой проект: «Земля в опасности!»	<i>«Географическая среда»</i>
Предмет <i>ДНВ,</i> 4 класс	Модуль 1. Я в школе Модуль 2. Я в семье Модуль 3. Я в обществе Модуль 4. Учусь быть человеком	«Культура добрососедства»
Предмет <i>ИЗО,</i> 4 класс	Модуль 4 Почему нам нравится изобразительное искусство?	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Народное искусство. Народные умельцы. Народный мастер. Ремесленная мастерская. Керамика. Народное искусство: национальный костюм. Народное искусство: ковричество. Музеи и галереи изобразительного искусства. Шедевры.	<i>«Традиционная и современная культура»</i>
Предмет <i>Технологическое воспитание,</i> 4 класс	Модуль 1 Кулинарное искусство и здоровье	Тема из раздела «Культуры добрососедства»
	Особенности национальных кухонь (молдавской, русской, болгарской, гагаузской). Коллективно-групповая работа.	<i>Раздел «Традиционная и современная культура»</i>
Предмет <i>Русский язык и литературное чтение,</i> 4 класс	Модуль 1 Наша речь.	Тема из раздела «Культура добрососедства»
	А. Матеевич. Наш язык – узор прекрасный. Монолог. Диалог. Г. Георгиу. «Добрый день. Спасибо. До свидания» Речевой этикет. Глагол. С. Вангели. Легенда о белом аисте.	<i>«Язык соседа»</i> <i>«Традиционная и современная культура»</i>

Предмет <i>Русский язык и литературное чтение</i> , 4 класс	Модуль 3 Нет ничего краше Родины нашей. Имя существительное	Тема из раздела «Культура добрососедства»
	Г. Виеру. Край ты мой родной. Легенды Молдовы М. Костин. Битва с татарами под Брагуленами. Г. Водэ. О тебе пою, Молдова! Димитрие Кантемир. Чтение нехудожественных текстов. Реклама. Н. Сырбу. Скрипка отца. Т. Колак и Н. Камбур. Тыквенных дел мастер.	<i>Раздел «Географическая среда»</i> <i>Раздел «История»</i> <i>Раздел «Традиционная и современная культура»</i>

В гимназическом звене можно продолжить работу с курсом «Культура добрососедства» по следующей тематике:

5 класс – Молдавское многоголосье

6 класс – Путешествие в прошлое Республики Молдова

7 класс – Молдавская палитра культур

8 класс – Гостеприимная Молдова

9 класс – Процветание в единстве

К уже знакомым разделам курса «Культура добрососедства»:

- Географическая среда
- История
- Традиционная и современная культура
- Язык соседа
- Аксиология
- Конфликтология

добавляется новый раздел **«Поисково-исследовательская работа»**, что очень важно при формировании компетенций учащихся 5–9 классов общеобразовательных учебных заведений.

При изучении данного раздела учитель должен овладеть методикой проведения исследовательской работы по созданию истории своей семьи, составлению презентации своей родословной и сбору материалов по терминологии родства, по изучению топонимики ближайших окрестностей, составлению каталогов личной библиотеки и собрания книг о родном крае, по анализу «воспоминаний моих родных об истории моего города/села», составлению «записок путешественника» о какой-либо поездке или анализу воспоминаний об участии в празднике и т. д.

Во время работы над курсом «Культуры добрососедства» учителя должны придерживаться таких рекомендаций:

- акцентировать внимание на общечеловеческих ценностях, на том, что объединяет, и на особенностях, которыми мы интересны друг другу;
- базироваться на личном опыте учащегося и членов его семьи;
- применять азбучный принцип какого-либо перечня (культур, языков, объектов, личностей и т. д.), быть политкорректным в использовании терминов;
- использовать в каждой теме, на каждом занятии ценностные и мотивационные аспекты: учащийся должен понимать, для чего он получает определенные знания, навыки, эмоции и как он будет их применять здесь и сейчас;
- выбирать задания по принципу «лучше меньше, да лучше», адаптировать к потребностям и уровню развития учащихся в классе и не стремиться достигнуть всех предложенных к теме результатов обучения и компетентностей;
- материал о разных культурах, языках, личностях и т. д. должен подаваться в позитивном ключе или нейтрально;
- приведенные в рабочих тетрадях тексты учащиеся не заучивают и не пересказывают, а рассказывают о своем отношении к ним, определяют главную мысль или эмоцию. *Понимание важнее знаний*;
- приводить разные точки зрения на исторические факты, этимологию слова, одно и то же событие и т. д., ставить проблемные вопросы;
- на занятиях по «Культуре добрососедства» учащиеся должны говорить больше, чем учитель;
- придерживаться тематического принципа – в «Культуре добрососедства» нет тем, посвященных только одной этнической культуре;
- не наказывать учащегося за ответы, которые не нравятся или которые, по Вашему мнению, ошибочны. Не искать единого правильного ответа – *процесс важнее результата*;
- не разделять учащихся в классе по гендерному или этническому признаку;
- предлагать учащимся всегда одинаковый размер текстов, посвященный истории и культуре разных этносов или личностям;
- учащиеся должны идти с занятий «Культуры добрососедства» с позитивными и полезными практическими знаниями и навыками для жизни!

